

Str.

- 7: *Vyjma některé z nejvyšších našich hodnostářů pražských...* — Vedle hospodářské krize vyvolané vídeňským burzovním úpadkem v květnu 1873 byl český veřejný život poznamenán neustálými boji mezi staročechy a mladočechy pro otázku pasívní či aktivní politické taktiky. Politika pasívního odporu, důsledně hájená staročechy, přestávala být populární a ukazovaly se její nevýhody. Rozpory mezi oběma tábory české buržoazie se ještě přiosměřily, když mladočeši založili vlastní stranu, tzv. národní stranu svobodomyšlnou. Staročechy je nazvali vlastizrádci, vytýkali jim, že způsobili rozkol v národě, a ve své zášti šli tak daleko, že bojkotovali všechny národní podniky, jejichž iniciátory byli nebo na nichž se z velké části podíleli mladočeši (příspěvky na Národní divadlo, Divadelní matice, Matice lidu, vystavění Hálkova pomníku v Praze atp.). —
- 8: *naříká se na klesání divadla* — četné výpovědi, které staročeská správa omlouvala hospodářskými důvody a jež po tragické smrti jednoho z postižených, tenoristy Julia Součka, byla nucena odvolat, vyvolávaly v řadách herců nervozitu a rozladění; referáty v té době často vytýkají hercům nevýraznou hru (srov. např. referát v NL z 22. prosince 1874 o Sardouově hře *Spekulant* a jeho rod); *Clam-Martinitz* — Jindřich Jaroslav C.-M. (1826—1887), vůdce „historické šlechty“, jejímž programem byla zemská autonomie, založená v tzv. historickém právu Čech; ve skutečnosti šlechta stála stranou veškerých českých národních snah a neúčastnila se českého veřejného života; vlastním cílem této reakční koncepce bylo udržet význam a pozice feudálních institucí (zemský sněm apod.) a obnovit tím politický vliv šlechty;
- 9: *prorokování z hvězd „kometářům“* — srov. Nerudovy fejetony o kometě a zániku světa v DK II,* str. 279; *Kolár* — Josef Jiří K. (1812—1896), tragéd, spisovatel a překladatel; Neruda tu naráží na četné polemiky, v nichž Kolár napadal své odpůrce osobitým, často nevybíravým způsobem (srov. DK II, str. 390—392);
- 10: *Mozaika pražského života je zase o kamínek chudší...* — 6. ledna 1875 zemřel v Praze bývalý kurfiřt hessenský Bedřich Vilém I. (nar.

* Označením *DK, Spol., Div., Dop., Stud., MC, Lit., Umění* odkazujeme na svazky *Drobné klepy, Česká společnost, České divadlo, Dopisy, Studie, krátké a kratší, Menší cesty, Literatura, Výtvarné umění a hudba* ve Spisech Jana Nerudy.

1802). Za spojenectví s Rakouskem ve válce rakousko-pruské bylo Hessensko připojeno k Prusku a Bedřich Vilém zbaven trůnu. Od roku 1867 žil pak v Čechách, v zimě v Praze ve Windischgrätzově paláci, v létě na svém panství v Hořovicích nebo v letohrádku Kinského u Prahy. Byl znám jako velký podivín a služebnictvo mu muselo stále prokazovat královské pocty. Podle přání zesnulého bylo jeho tělo převezeno do Kasselu. Srov. Lit. II, str. 123. —

- 11: *Ludvík IX.* (1214—1270), zv. Svatý, franc. král; *profesor Arronax* — postava z Vernova románu 20 000 mil pod mořem;
- 12: *Richard II.* (1367—1400), angl. král; jeho nepřítomnosti v zemi za válečné výpravy do Irska r. 1399 využil k převratu jeho bratranec Jindřich z Herefordu a po návratu donutil Richarda, aby se vzdal trůnu v jeho prospěch; zde slova Richarda II. z 2. výstupu 3. jednání stejnojmenné Shakespearovy tragédie (překlad Douchův) na pobřeží waleském, když se po zprávě o povstání vrací z Irska; *války americké* — boje proti Anglii za nezávislost, skončené smírem r. 1783 a vyhlášením Spojených obcí amerických; *Právě vydává španělský Alfons provolání za provoláním...* — A. XII. (1857—1885), syn královny Isabely II., vyhnané ze země po revoluci v r. 1868, vydal koncem roku 1874 v emigraci proklamaci, v níž hájil proti Donu Carlosovi své nároky na španělský trůn, a krátce nato byl prohlášen španělským králem; tím skončily pokusy o nastolení republikánského režimu; předseda dosavadní vlády Serrano se vzdal své funkce a ve Španělsku byla obnovena konstituční monarchie;
- 14: *humorista Kotzebue* — August von K. (1761—1819), něm. dramatik;
- 15: „*výprava na severní točnu*“ — narážka na polární výpravu podniknutou v l. 1872—1874 rakouským cestovatelem a malířem Juliem Payerem (1842—1915) a na přípravy anglických vědců k nové výpravě v květnu 1875; *Umělecká beseda* — spolek sdružující české umělce, zal. r. 1863; „*schmutziger Donnerstag*“ — jednak něm. název pro Tučný (masopustní) čtvrtek, jednak — v doslovném překladu „špinavý čtvrtek“ — narážka na čtvrtek 9. května 1873, kdy se zhroutila vídeňská burza;
- 16: *Jen tři řádky...* — Vášnivé stranické boje mezi oběma křídly české buržoazie, vedené neustále na stránkách denního tisku a stupňované do krajnosti v předvolebních bojích, počaly vyvolávat i u konzervativních představitelů české inteligence obavy a odpor. Jejich třídní podstatu však nechápali, viděli v nich jen ohrožení národní jednoty a výsledků společného národního boje. Počaly se ozývat zdánlivě nadstranické hlasy vybízející ke smíření a kritizující obě strany, ovšem z pozic konzervativních. V lednu otiskl ve své Osvětě literární historik Václav Vlček článek „O nynějších poměrech českých“ (krátce nato jej vydal i jako samostatnou brožuru); staročechům vytkl, že příliš kořistí z kultu svých dosavadních autorit a z toho,

- že mají v národě většinu (srov. dále str. 18). — *hvězdář R. Falb* — Rudolf F. (1838—1903), něm. přírodopysce a popularizátor astronomie, o jehož činnost se Neruda jako básník pozdějších Písní kosmických zvláště zajímal; podle NL z 12. února objevil Falb 31. ledna poblíž hvězdy Joty novou hvězdu, viditelnou pouhým okem;
- 17: *Raupach* — Ernst Benjamin Salomo R. (1784—1852), něm. dramatik nevalné ceny, autor tehdy oblíbené hry *Mlynář a jeho dítě; Man kann für jede Stund'...* — V každé hodině po celý rok může člověk určit místo každé hvězdy na nebi a sám být přitom nešťastný, když si na zemi neumí najít vlastní správné místo; *Zeithammer* — Antonín Otakar Z. (1832—1919), přední staročeský politik, v l. 1873—1879 náměstek pražského primátora; viz též vysv. k str. 379;
- 18: „*co velká strana*“ — narážka na heslo staročeských vůdců, že „menšina musí podříditi své mínění rozumu většiny“; *Jistý Francouz... vyrábí sklo* — podle NL z 11. února 1875 vynalezl Francouz de Basti nerozbitné sklo; *Dalibor* — hudební týdeník, redigovaný v l. 1873—1875 Ludevitem Procházkou, mluvčí moderního a národního proudu představovaného Smetanou a jeho stoupenci;
- 19: *šemnický dukát* — nazvaný tak podle Banské Štiavnice (něm. Schemnitz), kde se dolovalo zlato a stříbro; *Gust kobiet...* — Ženská láska, přízeň panská, aprílové počasí, všecko je nestálé;
- 20: *Backfisch* — pulec, žábě, žabec; *Ludvík XIII.* (1601—1643), fran. král;
- 21: *staročeští vůdcové posílají ho aprílem po celý rok* — viz vysv. k str. 7; *tramvaj* — viz vysv. k str. 30 a 50; *most z Podskalí na Smíchov* — dnešní most Palackého; byl vystaven v l. 1876—1878; *šlechta naše hodlá se zase vzmužit k činnosti* — souvisí se zprávou NL z 3. dubna 1875 „Klerikálové staročeští půjdou pryč na rajchsrát“, naznačující rozpory mezi staročechy a feudály o vstup na říšskou radu; podle vídeňských listů klerikálové a feudálové chtěli zlomit odpor Riegrův proti obnovení politické aktivity. Otázka návratu na sněm se totiž po burzovním krachu stávala zvláště aktuální; vznikly nové hospodářské problémy, které bylo možno řešit jen aktivní účastí na sněmu. I v samém staročeském táboře začal tehdy pronikat názor o neudržitelnosti dosavadní politiky, ale Palacký a Rieger neústupně trvali na svém stanovisku; *bude na Smíchově šlechta zase běhat o závod* — na Císařské louce se tradičně konaly koňské dostihy; viz Spol. IV, fejeton „Turf“;
- 22: *Kdybych řekl, že jsme měli již několik krásných jarních dnů...* — V polovině roku 1874 přijala pražská městská rada plán na zřízení velkého městského parku proti nádraží Františka Josefa (dnešního Hlavního nádraží, v DK II nedopatřením Praha-střed) na místě novoměstských hradeb, jejichž pozemky k tomu účelu zakoupila a s jejichž bouráním se započalo ještě téhož roku (srov. DK II, str. 395). — *Řetězový most* — zv. též most Františka I., na místě dnešního mostu Prvního máje;

- 23: *O... vycpaných zádech à la dromedár* — viz Spol. III, str. 443; *Sakuntála* — drama indického básníka Kálidáasy z 6. století n. l.; *Aristofanova Lysistrata* — fraška největšího řeckého básníka a kritika politických, sociálních a literárních poměrů na přelomu 4. stol. před n. l.; ženy se v ní ujmou vlády namísto mužů a přinutí je pak k uzavření míru;
- 24: *dr. Rüdinger* — Nikolaus R. (1832—1896), něm. anatom;
- 25: *doplňky našeho Slovníku náučného* — též zv. Riegrova; vycházel v l. 1858—1887;
- 26: *Máme u nás novináře, kteří pošpiní...* — narážka na volební kampaň před volbami poslanců do zemského sněmu v březnu 1875;
- 27: *Beseda katolická, ... evangelická* — dobročinné spolky, podporující příslušníky téhož vyznání; *zapověděl ve školách mapy Čech* — viz vysv. k str. 29;
- 28: *bukál* — baňatý džbán potažený měchýřem, lidový hudební nástroj; *Angot* — A., dítě pařížské tržnice, tříaktová opereta Charlese Lecocqua; v úpravě J. Böhma poprvé 4. února 1875 v Prozatímním divadle; *Sylfryd...*, *Gólo*, *Genowéfa* — hrdinové středověkých pověstí, oblíbených jako lidové čtení zejména v obrozenské době;
- 29: *aby se zde pochlubili... svatému Janu z Nepomuk* — o jeho svátek 16. května se v Praze konala tradiční pouť (viz DK I, str. 16—20); *velkolepá slavnost — pomníku Jungmannova* — vytvořeného sochařem Ludvíkem Šimkem (1837—1886) podle náčrtu Václava Levého (viz vysv. k str. 150); konala se 13. a 14. července 1873 při oslavách stého výročí Jungmannových narozenin, pomník však byl odhalen až 15. května 1878; srov. Spol. III, str. 324—326, a NL 16. května 1878; „*Když říkáme pořád ne...?*“ — narážka na slova staročeského žurnalisty a spisovatele Františka Věnceslava Jeřábka (1836—1893) z volební kampaně v r. 1874: „A což, když stojím jako skála a říkám pořád ne a ne, to není činnost?“, často Nerudou citovaná (srov. Spol. III, str. 367); *Františkánské náměstí* — dnešní Jungmannovo; *v jeho právě vyšlém životopise* — v Životě Josefa Jungmanna od lit. historika a staročeského žurnalisty Václava Zeleného (1825—1875); *Chtějí si páni staročeši... stavět za branou divadlo?* — Na jaře 1875 bylo usnesením zemského výboru české divadlo zadáno na šest let opět mladočeskému družstvu, protože předcházející staročeská správa hleděla více k zájmům finančním než národním. Staročeši se rozhodli pak divadlo bojkotovat a vystavět si na protest vlastní velké letní a zimní divadlo za pražskými hradbami (původně u nuselských schodů). Jménem družstva Skrejšovského uveřejněna důtklivá proklamace k půjčkám na stavbu zábranského divadla a četní členové (např. Zeithammer) vložili do něho dokonce svůj příspěvek na Národní divadlo, upsaný v r. 1874 pod výminkou, že Sbor pro dostavení Národního divadla bude přeměněn podle staročeského návrhu; *velké muzeum* — bylo vystaveno teprve v letech 1884—1891;

- Žijem v době nadávání... a křiku* — staročesi napadli starostu Huleše a s ním i stranu mladočeskou za to, že Huleš ve své funkci podepsal přípis ke školám pražským, aby byly odstraněny ze škol Studničkovy mapy Čech, Moravy a Slezska se znakem koruny české, jak to nařídila zemská školní rada z příkazu ministerstva;
- 30: *nádraží... nové* — nádraží Severozápadní dráhy, dnešní Praha-Těšnov; *Praha dostane svou tramvaj* — v květnu započato s kladením kolejí od Poříčské brány přes Příkopy k Václavskému náměstí; *nová způsobu metrická* — zavedena v Rakousku podle zákona z 23. července 1871 a dnem 1. ledna 1876 všeobecně; vláda ji povolila užívat již od ledna 1873; *když nalezen v hradbách poklad* — viz vysv. k str. 22; při kopání základů pro kanalizaci od Nové brány (na Újezdě pod Hladovou zdí) k Hybernské ulici nalezeno počátkem května velké množství starých mincí;
- 31: *sedmdesát tisíc kapitálu* — srov. DK II, str. 374, a zde str. 85; *na Svatovítský chrám* — srov. Umění, str. 105—107; *fadesa* — nuda;
- 32: *nebožtík Hálek* — zemřel 8. října 1874 (srov. DK II, str. 405); o dětském hřišti psal např. ve fejetonu „Ubohé naše dítě městské“ (NL 1873);
- 33: *budoucí pražský „park dětský“* — měl být na místě zbořených hradeb mezi Koňskou a Žitnou branou; *ať se zkříví děti pro Karlov* — byl tam od r. 1789 městský chorobinec;
- 36: *Saphir* — Moritz Gottlieb S. (1795—1858), něm. humorista a satirik;
- 37: *A žádná naděje dostat se nějak z těch psích dnů!...* — 24. června 1875 byla konečně zahájena již dlouho okázale ohlašovaná představení čtyřiapadesátičlenné italské mimicko-choreografické společnosti ředitele Averina ve velkém dřevěném divadle Teatro salone italiano na Vinohradech mezi Koňskou a Žitnou branou. (Viz též Spol. III, str. 469.) —
- 40: *po krachu* — viz vysv. k str. 7;
- 41: *Oul se musil zřítit* — Na valné hromadě 18. července 1875 rozhodnuto o jeho likvidaci. Krach prvního podnikatelského spolku pražských dělníků, založeného r. 1868, znamenal konec iluzím o odstranění kapitalistických rozporů družstevním podnikáním. Vedení Oulu bylo mladočechy často kritizováno, zejména jeho zakladatel a do r. 1872 předseda dr. František Chleborád (1839—1911), národohospodář a politik. Bylo mu vytýkáno, že zneužil dělnického spolku k dosažení kariéry a k vlastnímu obohacení (pomocí dělnických peněz se stal například ředitelem banky Slávie), a v r. 1872 byl obviněn z národní zrady za to, že před volbami do sněmu prodal svůj statek ústavověrnému Němci Eiseltovi a tím připravil národní stranu o jeden hlas (viz Spol. III, str. 204—206);
- 42: *Stremayer* — Karl Stremayr (1823—1904), ministr kultu a vyučování; *První knížka milé mládeže československé...* — obrázková čítanka od

- pedagoga Karla Bulíře (1840—1917) a Františka Řezáče (1819 až 1879);
- 43: *slovanské hnutí dole v Hercegovině* — povstání v červenci 1875, k němuž dalo podnět turecké daňové vykořisťování; brzy se rozšířilo i na Bosnu a stalo se tak předzvěstí příštích bojů proti Turkům na Balkáně;
- 45: *transparentní hodiny u Suchého* — hodiny se svítícím číselníkem v hodinářském závodě v bývalé Ovocné ul. (nyní 28. října), čp. 741—18; *traiterie* — hospoda;
- 48: *řekněte Jiříkovi Lobkovicovi, aby mne vždycky nelechtal!* — Jiří Kristián Lobkovic (1835—1908), poslanec na zemském sněmu za velkostatkářskou kurii, pronesl zmíněný výrok na předvolební valné hromadě katolíků v České Třebové. Zvláště velké pobouření vzbudila také jeho řeč v březnu 1874, zlehčující husitskou tradici; *Řip* — severočeský politický list, vycházející od 1. července 1870 v Roudnici; jeho hlavním spolupracovníkem byl mladoček Ervín Špindler (viz vysv. k str. 216); *Podřípan* — roudnický čtrnáctideník, vycházející od 23. srpna 1870 a redigovaný v l. 1874—1884 mladočechem E. Špindlerem;
- 49: *Moravská orlice* — brněnský politický deník; *Kotzebue* — viz vysv. k str. 14; *Album unfreiwilliger Komik* — Album bezděčné komiky;
- 50: *Jobsiáda* — Die Jobsiade čili Leben, Meinungen und Taten v. Hieronymus Jobs dem Kandidaten, satirická epická báseň z r. 1784 od něm. lékaře Karla Arnolda Kortumy (1745—1824), autora populárních lékařských knih a řady komických básní; *historik Schlosser* — Friedrich Christoph Sch. (1776—1861); *tramvaj tedy už jezdí* — 15. září konána zkušební jízda a 23. září zahájena doprava od bývalé Poříčské brány z Karlína k Řetězovému mostu (viz Žerty, str. 117); *Když parník Mecséry... zahajoval plavbu po Vltavě...* — vzpomínka na zkušební jízdu prvního parníku dopraveného z Německa Vojtěchem Lannou (srov. Stud. I, str. 166—168, „O té parolodi“); *náměstí sv. Josefa* — dnešní nám. Republiky;
- 52: *Budivoj* — českobudějovický katolický list, založený r. 1864 a vycházející dvakrát týdně; týká se článku „Naše činnost na domácí půdě“ ze 17. října 1875; *Šamberk* — Ferdinand František Š. (1839 až 1904), oblíbený komik a dramatik; *Magelóna* — Don César a spanilá Magelóna, tragédie ve čtyřech jednáních od Josefa Jiřího Kolára; poprvé 2. února 1852 ve Stavovském divadle;
- 53: *pan Meier* — Jan Nepomuk Maýr (1818—1888), hudební skladatel a dirigent, Smetanův odpůrce, byl jako chráněnc Riegrův v l. 1874 až 1876 ředitelem českého divadla a staral se o uměleckou, technickou, hospodářskou i finanční správu divadla; viz vysv. k str. 251; *Thet Oera Linda Bok* — rukopisné falzum kroniky nordické mytologie z r. 558 před n. l. (viz NL 21. října 1875 ve svazku Lit. II, str. 193—196, a MC, str. 141); *Fryiny děvy* — pomocnice skandinávské

- bohyně lásky, ztotožňované často s bohyní Friggou, která podle norské mytologie zná všechny osudy na zemi a přijímá přísahy lidí;
- 54: *slavný kuchař Carême* — Marie Antoine C. (1784—1833), autor mnoha knih o kuchařství; *Talleyrand* — Charles Maurice de Talleyrand-Périgord (1754—1838), obratný franc. diplomat napoleonské éry; *svatý otec Lev X.* — Giovanni de Medici (1475—1521), papež v l. 1513—1521, příznivec věd a umění;
- 56: *velký Ruben* — zřejmě Rubens; Christian R. (1805—1875), něm. malíř, ředitel pražské malířské akademie, maloval žánry a historická plátna; *Saphir* — viz vysv. k str. 36; *Rosa Bonheurova* (1822—1899), franc. malířka; *Paul Poterro* — Paulus P. (1625—1654), hol. malíř zvířat;
- 57: *Francouzové... teď se pouznášejí...* — týká se letu Gastona Tissandiera 29. listopadu 1875, podniknutého pro studijní účely Pařížskou společností vzduchoplaveckou; *u Šlikova paláce* — na rohu Spálené ulice a Národní třídy; *Byl jste prosím očkovan?* — srov. DK II, str. 326;
- 58: *hrabě Schönborn v katolické zahřívárně* — Karel Bedřich Sch. (1840—1908), konzervativní poslanec zemský a říšský, byl předsedou Katolicko-politické jednoty pro Království české, spolku českých katolíků, jehož předními členy byli čeští šlechtici; na schůzi 29. listopadu však přednášel „Sociální otázku a křesťanství“, o Schillerovi se zmínil P. Langer v přednášce o humanismu, jeho konečném cíli a výsledcích; *Klopstock* — Friedrich Gottlieb K. (1724—1803);
- 59: *Menzel* — Wolfgang M. (1798—1873), něm. reakčně nacionalistický kritik a historik, dogmatický vyznavač pangermanismu; ve svém spise *Deutsche Literatur* (z r. 1827) vystoupil proti Goethovi, později napadal a udával liberální spisovatele Mladého Německa; *Herwegh* — Georg H. (1817—1875), něm. politický básník, žijící ve Švýcarsku, odpůrce pangermanismu a Bismarckova Německa, první básník něm. proletariátu; *Slyšel jsem jistého českého nakladatele...* — narážka na Ferdinanda Dattla (viz vysv. k str. 152), s nímž měl Neruda spory o honoráře; *u Knoblocha* — v oblíbené Nerudově restauraci U Knoblochů v Liliové ulici; *spisovatel Eckstein* — Ernst E. (1845—1900);
- 61: *proti tomu veřejnému podělování chudiny* — viz např. Spol. III, str. 340—341;
- 62: *nad politiku trpnou že... není* — viz vysv. k str. 7;
- 63: *k jakékoli straně svobodomyslné* — srov. vysv. k str. 7; *vilu poblíž Prahy* — na Hanspaulce měl letní sídlo Julius Grégr; *výnosný statek, ...panství* — narážka na staročeské velkostatkáře, mj. na Riegra a Skrejšovského; *některý z pěknějších ostrovů...* — v Madridě byl zatčen a vypovězen pro urážlivé chování ke králi Alfonsovi XII. (viz vysv. k str. 12) milenec Isabely Marfori; když Isabela vyhrožovala Alfonsovi, že se proti němu spojí s Donem Carlosem, vy-

- pověděl Alfons Isabelu provždy ze země a Marforiho dal vyvézt na Filipíny;
- 67: *zvířátka by se rozvadila* — viz vysv. k str. 7;
- 68: *wie eines Bettlers Faust...* — jako dlaň žebráka leží před okem Páně;
- 69: *Teatro italiano* — viz vysv. k str. 37;
- 70: *Po Horákově procesu... nalezen nový a vydatný střed literární* — Bohuslav Horák, žalovaný Grégrem pro urážlivé články a hanopis „Obrana — otevřený list proti Juliu Grégrovi“, označil při závěrečném přelíčení 7. prosince 1875 za hlavního autora pamfletu katolického publicistu a vyšehradského probošta Václava Štulce (1814 až 1887);
- 71: *S Vltavou má slavný magistrát kříž...* — Před únorovými volbami rozvinuli na venkově velkou agitaci kněží a vrchnostenští úředníci a zajistili tak vítězství staročechům. Palacký a Rieger vyvraceli v Pokroku z 24. února 1875 tvrzení mladočeských listů, že autoritářsky prosazují ve straně svou vůli, tím, že již přes rok neřídí politiku strany oni, ale valné schůze, jejichž usnesením se oni podrobují. — *dle duchaplného našeho Naučného slovníku* — hlavním spolupracovníkem a výkonným redaktorem byl od r. 1863 Jakub Malý (viz vysv. k str. 117);
- 72: „*jakýs dělník*“ *přivázel českého lva...* — při kladení nového hromosvodu dělník omylem připevnil měděného lva na špičce svatovítské věže, takže se lev již neotáčel podle větru, ale díval se v jednu stranu — na Smíchov; *narážka na spojenectví staročechů s klerikály a feudály*; *pan kardinál* — Bedřich Schwarzenberg (1809—1888);
- 73: *Jan Leydenský* (1510—1536), vl. jm. Johann Benkelssohn (Bockelson, Bockson), vyučený krejčí, vůdce novokřtěnců v Münstru; vyhlásil tam Království sionské a sebe za krále, po dobytí města münsterským arcibiskupem byl zatčen, mučen a popraven;
- 74: *Burke* — Edmund B. (1729/30—1797), angl. politický spisovatel, státník a parlamentární řečník; *ministr Canning* — George C. (1770 až 1827), angl. státník, vynikající řečník;
- 76: *nejnovější činnost české šlechty* — navazuje na zprávu NL z 25. března 1876 „K činnosti historické šlechty“, že o čtvrtou neděli postní jmenovaní šlechtici budou vybírat od české chudiny milodary pro papeže Pia IX. (*petrské haléře* — dobrovolné příspěvky katolíků na papeže, zavedené v r. 1859); *Macaulay* — Thomas Babington M. (1800—1859), angl. historik a básník, člen sněmovny a výmluvný řečník; *Jiří Lobkovic* — viz vysv. k str. 48; *hrabě Vratislav* — Eugen V. z Mitrovic (1855—1897), poslanec na zemském sněmu; *upravit trochu Tobiášovy mastě* — podle biblického vyprávění vrátil Tobiáš svému otci zrak tím, že mu na radu Rafaelovu potřel oči žlučí z ryby, kterou sám zabil;
- 78: *ulice Mariánská* — dnešní Opletalova v Praze 2; byla tam redakce NL;

- 80: *Amerikáni na svou výstavu* — 10. května 1876 byla ve Filadelfii zahájena světová výstava k stému výročí prohlášení samostatnosti severoamerických států; v Nerudově invektivě je také osobní rozmrzelost nad tím, že sešlo z jeho zamýšlené cesty do Ameriky; Svato-
 tobor mu přičiněním Riegrovým nedal stipendium a dlouhá jednání s redakcí NL skončila tím, že mu Julius Grégr odmítl dát peníze na cestu a jel sám; „*Když říkáme pořád ne a ne...?*“ — viz vysv. k str. 29; *president Grant* — Ulysses Simpson G. (1822—1885), amer. generál z občanské války, byl presidentem v l. 1868—1877; *Clam-Martinitz* — viz vysv. k str. 8; *Lev Thun* (1811—1888), příslušník historické šlechty, hlavní představitel velkostatkářského klerikalismu; „*David pobil deset tisíců*“ — oslavy Davidova vítězství nad Filištínskými izraelskými ženami, jež vyvolaly závist u krále Saula; *historie z Klamovky* — 6. května při souboji v zahradě hraběte Clam-Gallase u Košíř smrtelně poranil hrabě Leopold Kolovrat Viléma Auersperga, synovce a adoptovaného dědice knížete Carlose Auersperga;
- 81: *koňské dostihy na Smíchově* — viz vysv. k str. 21; *Auersperg* — Vilém Adolf Daniel A. (1821—1883), rak. ministerský předseda v l. 1871 až 1878; za jeho činnosti vyvrcholila vládní protičeská perzekuce; viz dále vysv. k str. 357; *ambo* — výhra na dvě čísla v loterii;
- 82: *daň na pejsky* — viz DK II, str. 360; *od Oujezda po tramvaji až k Západnímu nádraží* — kladly se dvojité koleje po celém Smíchově a chystalo se zahájení jízdy od Řetězového mostu až ke smíchovskému nádraží; viz Žerty, str. 117; *velký městský park pražský* — viz vysv. k str. 22 a 135;
- 83: „*Když divokrásný přišel máj*“ — báseň č. 5 („Gekommen ist der Maie“) z Heinovy sbírky *Neue Gedichte*, oddíl *Neuer Frühling*; *nápad čistě maj-dingrovský* — starý, otřelý (podle anekdot populární německo-francouzské učebnice z r. 1783 od Johanna Valentina Meidinger, 1756—1822, známého něm. autora učebnic a učitele franštiny);
- 84: *ať si mluví Tomkové co chtějí* — v třetím dílu dvanáctisvazkového Dějepisu města Prahy, vydaném v r. 1875 nákladem Matice české, odhalil konzervativní historik Václav Vladivoj Tomek (1808—1905) nesmyslnost svatojanského kultu a na historických dokumentech dokázal, že postava Jana z Nepomuku je smyšlená a odvozená od postavy Jana z Pomuku, generálního vikáře arcibiskupa Jana z Jenštejna; jeho existenci popírá i ve výkladu Jana Nepomuckého v Riegrově *Naučném slovníku*; *svatojanský oktáv* — viz vysv. k str. 29;
- 85: *doba velkých našich národních slavností* — 16. května 1868 byl např. položen základní kámen k Národnímu divadlu; viz Div. III, str. 336 až 338; *socha na Svatováclavském náměstí* — socha sv. Jana od Ignáce Platzera; stála na dolní polovině náměstí, při Můstku;

- 86: *Zákoník samostatných Černohorců* — vydaný knížetem Danilem r. 1855 a ze srbštiny přeložený Františkem Jezberou (1829—1901); viz Spol. III, str. 304;
- 87: *Turek je tak měkkého srdce...* — povstání v Hercegovině se rozšířilo i do Bulharska a bylo tu Turky krutě potíráno; k očekávanému zásahu Srbska a Černé Hory došlo v červenci 1876; *štajgrování* — zvyšování cen; souvisí s notickou NL z 9. května: „...stěhování včerejšího dne neposkytlo takového ruchu jako dříve a jen málokde bylo znát, že je poslední stěhovací den, ...prázdných bytů zůstal velký počet; *prolomenými baštami* — viz vysv. k str. 22;
- 88: *žiro* — rubopis, převod vlastnictví směnky nebo cenného papíru na jiného majitele, poznamenaný na rubu listiny;
- 89: *Denn immerfort sind vornean die Frauen...* — Neb vždy a všudy v popředí jsou ženy, kde lelkovat a mlsat lze; scéna z lakomcova výstupu v 1. dějství, ve scéně Prostranný sál (překlad O. Fischera); *za války německo-francouzské* — v r. 1870—1871; *novoměstská radnice* — na rohu Karlova náměstí a Vodičkovy ulice; po zrušení novoměstského magistrátu r. 1784 byla sídlem trestního soudu;
- 90: *o děsných činech... Pavlíkův a Kovanských* — Josefa Pavlíka a Josefa Kovanského, souzených v těchto dnech pro loupežnou vraždu; *brána Žitná* — stála za dnešními sady Čelakovského proti Žitné ulici; *Koňská* — v místech dnešního Muzea až do r. 1876; *Škoda, že ten Cařihrad není trochu blíž* — Sultán Abdul Azis (nar. 1830), za jehož vlády došlo v r. 1875 k státnímu úpadku, byl v květnu 1876 donucen k abdikaci a podle oficiálních zpráv se 4. června t. r. v návalu šílenosti zavraždil nůžkami. Ve skutečnosti byl odstraněn z politických důvodů; strůjcem převratu byl mladoturecký politik Midhat paša (1822—1884), který také, jak se později sám přiznal, sultána zavraždil. Odstranění Abdula Azise a nastolení nového sultána Muráda V. (1840—1904) 30. května 1876 bylo výsledkem intrik anglické diplomacie (srov. vysv. k str. 109) a znamenalo odvrát Turecka od Ruska. Proto anglické loďstvo bylo po celou dobu připraveno k zásahu v Dardanelách;
- 91: „*vyrovnání mezi oběma českými stranami*“... *zčernalo* — zamýšlené smíření nad hrobem Palackého, na kterém se usnesli zástupci českých měst při poradě v Měšťanské besedě v den Palackého pohřbu. Smír mezi oběma stranami měl mj. prostředkovat bývalý pražský starosta dr. Václav Bělský (1818—1878) a k jeho uskutečnění měla být svolána všeobecná schůze do Prahy. Jednání ztroskotalo o požadavky staročechů, zejména Skrejšovského, kteří žádali bezpodmínečnou kapitulaci a rozpuštění mladočeské strany. Skrejšovský dokonce mladočechy nařkl, že jednají na pokyn z Vídně a pohřbu Palackého chtějí zneužít k rozbití staročeské strany. Bělskému přitom přiřkl hlavní iniciativu a uvedl, že chce být ministrem a vyjednává

- již vyrovnání s vládou. Moravští poslanci v čele s Antonínem Mezníkem (1831—1907) žádali Riegra, aby se zbavil vlivu Skrejšovského. Rozhořčený Bělský se pak vzdal hodnosti obecního staršího; že „jsme prodáni vládě“ ..., o „roztržku“ ... — viz vysv. k str. 7; *Americké listy*... chválí „český šlif“ — např. filadelfský list *Evening Bulletin* se pochvalně zmiňoval o českém skleněném zboží, vystaveném na Světové výstavě ve Filadelfii (*šlif* — vybroušenost, uhlazenost);
- 92: „smíření“ — viz vysv. k str. 91; 25. června staročeský *Pokrok* prohlásil, že mladočeši „stojí mimo národ český“, a proto není důvodu, proč by se staročeši s nimi vyrovnávali; *Selina* — čili O nesmrtelnosti duše od něm. oblíbeného humoristy J. P. (vl. jm. Johanna Paula Friedricha Richtra, 1763—1825); *Politik* — staročeský deník vydávaný německy Skrejšovským; *Čech* — katolický politický týdeník, zal. r. 1864; týká se článku „Kapitulace“ z 24. června a „Následky smíru“ z 27. června 1876;
- 93: *v Šárkách* — Šárka se tehdy dělila na Dolní (údolí po obou březích Šáreckého potoka), Horní (návrší kolem Sv. Matěje) a Nebušickou;
- 94: *Hálek* — viz vysv. k str. 32; pomník byl odhalen 2. července 1876; *Lesní hody, velké hody!* — ze sbírky *V přírodě*, báseň č. 79;
- 96: *Co je to všechno platno!*... — vztahuje se k fejetonům „Na venkově“ z 23., 30. července a 6. srpna 1876; viz MC, str. 428—440; kníže *Švarcenberk* — Karl Sch. (1824—1904), představitel historické šlechty, byl též předsedou Lesnické jednoty české; týká se sjezdu českých lesníků v srpnu 1876;
- 97: *o divadle... za zbořenými hradbami* — 6. července 1876 bylo otevřeno Nové české divadlo na pozemcích mezi Koňskou a Žitnou branou za bývalými hradbami; *tolik protiventství zkusilo* — viz vysv. k str. 29;
- 98: *nově obujnělý český Pegas* — možná narážka na zprávu NL z 6. července „Ukázka staročeské poezie“, citující verše „jednoho staročeského pěvce“, otištěné v staročeském politickém listu ke stříbrné svatbě Jindřicha Clam-Martinice; *Bülow* — Hans von B. (1830 až 1894), pianista a dirigent světové pověsti;
- 99: *nynější výdělky tomu dovolují* — souvisí s tíživou finanční situací Rakouska (viz vysv. k str. 218);
- 100: *nebožtík Macourek* — malíř divadelních dekorací;
- 103: *kapitán Boyton* — Paul B. (nar. 1848), Američan, r. 1875 přeplaval kanál La Manche a 1877 úžinu Mesinskou;
- 104: *Švarcenberský průplav* — na Šumavě pod Třístoličnickem, zal. 1789 pro plavbu dříví do Lince a Vídně; spojoval Vltavu s řekou Mühl a s Dunajem; *brumajzl* — dětský foukací nástroj; *Mošna* — Jindřich M. (1837—1911), populární komik; *národní beseda* — společenský ples ve prospěch Národního divadla;
- 105: *pravidla celé latinské mluvnice uvedena v krásné verše* — srov. str. 173;

- Was kommt dort von der Höh'* — Co to přichází z výšin; „*des deutschen Liedes*“ — německé písně;
- 106: *Jiří IV.* — možná narážka na Jiřího Lobkovice (papež toho jména není); *Lev X.* — viz vysv. k str. 54; *Lenauův Faust* — filosofická báseň něm. básníka Nicolause L. (1802—1853); *Sirach* — Jesus S., apokryfní kniha Starého zákona;
- 107: *sotva jsem se zmínil o...* „*krykry*“ — viz str. 104; *pozlobím přítele suseda* — Josefa Lva; *Anweisung zum Gebrauche...* — návod k použití patentovaného škrabače čili kapesního telefonu;
- 108: *rozstříhali zase jednoho sultána* — sultán Murad (viz vysv. k str. 90) propadl nevyčísitelné choromyslnosti (trpěl stihomamem), byl svržen a místo něho nastolen Abdul Hamid (1842—1918); *vyklepe si kterýkoli „český“ šlechtic* — především narážka na činnost Jiřího Lobkovice v Katolicko-politické jednotě; srov. vysv. k str. 48; *vojna, když trvá čtrnáct dní* — válka Srbska a Černé Hory s Tureckem (viz vysv. k str. 87);
- 109: *že hodlají angličtí židé od Turka si koupit Palestinu* — narážka na špatnou hospodářskou situaci Turecka a na protiruskou politiku Anglie, představovanou hlavně anglickým politikem židovského původu Disraelim (srov. též vysv. k str. 333);
- 111: *Havířská ulice* — dnešní Ostrovní v Praze 2;
- 112: *Artemus Ward* (1836—1867), vl. jm. Charles Farrar Browne, oblíbený amer. humorista; vynikl zvláště humornými přednáškami, které měl téměř ve všech větších amer. městech;
- 115: *Cesta kolem světa* — ... v 80 dnech, výpravná hra v pěti dějstvích a 15 obrazech, zpracovaná podle románu Julese Verna Antonínem Puldou; poprvé 28. září 1876 v Novém divadle; *Škramlík... zajel si do Vídně* — Emilián Skramlík, starosta Prahy v l. 1876—1882, při vídeňské audienci děkoval císaři, že potvrdil jeho volbu; *navštívil ministra Auersperga...* — srov. vysv. k str. 81; citováno podle telegramu Pokroku z 22. září 1876; *aby byl... takhle mladočechem!* — viz vysv. k str. 91; *Midhat paša udělal dva sultány po sobě* — viz vysv. k str. 90 a 108; jako vůdce mladoturecké reformní strany se účastnil akce, jíž zbaven trůnu Abdul Azis a na trůn uveden Murad V. a po něm Hamid II.; *firma „Čerňajev & Horvatovič“... jednoho krále* — 17. září prohlásil vrchní velitel srbské armády Michail Grigorjevič Č. (1828—1898), bývalý ruský generál, knížete Milana za krále srbského; *Horvatovič* — Juraj H. (1835—1895), srbský generál;
- 116: *naše, v zdravotním ohledu... chvalně známé poměry...* — výpad proti městskému zastupitelstvu, především proti Zeithammrovi; viz dále vysv. k str. 379; *umírající krykry* — viz str. 104 a 107—108; *o zbytku Koňské brány* — viz vysv. k str. 90;
- 117: *Maximilian Perty* — Joseph Anton M. P. (1804—1884), něm. přírodovědec; *paní Malá* — Otýlie Sklenářová-M. (1841—1912); *Mošna*

- viz vysv. k str. 104; *Jakub Malý* (1811—1885), konzervativní spisovatel a žurnalista, literární kritik a překladatel Shakespeara, odpůrce mladé generace představované Nerudou; o Shakespeareovi psal např. v knize *W. Shakespeare a jeho dílo* (1872);
- 119: *nepečeného slona... syrového velblouda* — viz vysv. k str. 115;
- 120: *Lohengrin s labutí* — v 1. dějství Wagnerovy opery *Lohengrin* vzývá Elsa při božím soudu tajemného rytíře svého snu, slibujícího jít do boje za její čest, a na loďce tažené labutí přijíždí Lohengrin; *Frankovský ujíždějící na delfínu* — jako fyzik Green v posledním dějství, odehrávajícím se na dně mořském, ve velké výpravné hře *Ku Měsíci! aneb Divy přírody*, zpracované podle námětů Julese Verna a uvedené poprvé 19. srpna 1876 v Novém českém divadle; *Kaška... co nezapomenutelný Honza* — komik a překladatel dramatických děl Jan K. (1810—1869) v Tylově báchorce *Jiříkovo vidění*; *Preciosa* — čtyřaktová romantická hra od Pia Alexandra Wolffa; v překladu Tylově poprvé 20. listopadu 1821 ve Stavovském divadle; *Dinora* — opera G. Meyerbeera; poprvé v Prozatímním divadle 13. října 1863; *unáší Ludmilu drak* — v I. dějství pohádkové opery *Ruslan a Ludmila*, zpracované na námět Puškinův, unesou Ludmilu tajemní duchové na hrad trpaslíka Černomora; *Klišník* — zvířecí mimik; *za Bruskou bránu na belvedérské víno* — na Letnou, kde byly dříve rozsáhlé vinice;
- 121: *svatý Norbert* — arcibiskup magdeburský a zakladatel premonstrátů (1082—1134); strahovský opat Kašpar z Kvestenburka se zasadil o to, aby jeho ostatky byly převezeny do kláštera strahovského (v r. 1627); téhož roku byl Norbert prohlášen za patrona českého (svátek 30. dubna); *johanité a maltézové* — rytíři sv. Jana Jeruzalémského, řád založený na konci 11. stol. v Jeruzalémě; *Turci už po tři měsíce... ubíjejí křesťany* — viz vysv. k str. 87; *hrabě Lichnovský* — Othenio B. Jul. L. (nar. 1826), rak. major;
- 125: *Včera psal zas* — viz str. 121; *podobizny našeho slona a velblouda* — viz str. 115;
- 126: *dem Mimen flicht die Nachwelt...* — herci neuvíjí potomstvo žádné věnce; *nynější správa* — viz vysv. k str. 29; *nějaký kamenný truc* — viz vysv. k str. 29;
- 127: *fejtony Humór ráje* — od Josefa Holečka, tehdy válečného zpravodaje *Národních listů* v Srbsku, v NL 26. září, 3., 5., 7. a 11. října, knižně v díle *Za svobodu*, 1878; původně měl jet ve funkci dopisovatele na jih Neruda, ale z cesty opět sešlo, protože mu Julius Grégr nechtěl zaručit krytí výloh; „*obchod s lidským masem*“ — podle NL z 3. září podal soud v Pešti pražskému soudu žalobu na majitele vykřičeného domu Goldšmida pro zločin prodeje dívek a kuplířství;
- 128: *Karlíček Bum* — vl. Rudolf Kadleček, populární pražská figurka; z nešťastné lásky se pomátl na rozumu a hrál na klavír v pražských hospodách;

- 129: *nám kyne „neskonale dobrodiní velké války“* — Srbové přes velké ztráty nehodlali složit zbraně a očekával se vojenský zásah Ruska; staročeský tisk tehdy, pobouřený tím, že Rusko dosud ještě nevyovědělo Turecku válku, zahájil kampaň proti ruské vládě; *bratři Poláci nechtějí* — někteří polští důstojníci vstupovali dokonce do tureckého vojska, aby mohli bojovat proti Rusům; *Artemus Ward* — viz vysv. k str. 112;
- 130: *U příležitosti nových „korešpondenčních lístků“* — o starých psal Neruda ve fejetonu NL 23. října 1870, viz Spol. III, str. 90;
- 131: *ve válce prusko-francouzské* — v r. 1870—1871; *po bitvě sedanské* — po porážce Mac-Mahonovy armády v bitvě u Sedanu 1. září 1870 se Napoleon III. vzdal 2. září 1870 pruskému králi;
- 132: *Edwin Hill* — spr. Rowland H. (1795—1879), autor spisu *Post office Reform*; *Warren De la Rue* (1815—1889), angl. astronom, fotograf a chemik;
- 133: *Mulready* — William M. (1786—1863), irský malíř, žánrista a ilustrátor; *paní de Longueville* — Anne Geneviève de Bourbon-Condé (1619—1676), vlivná dvorní dáma;
- 134: *všichni Janečkové dohromady* — známá cikánská zlodějská rodina;
- 135: *ondy ubyla i našemu městskému parku... celá třetina* — na schůzi obecních starších 12. října rozhodnuto přes veškeré protesty o prodeji velké části bývalých fortifikačních pozemků určených pro velké městské sady (viz vysv. k str. 22 a 167);
- 136: *znovu jezdit s deputacemi do Vídně...* — jako v r. 1874; *havelská čtvrt* — viz str. 352; *Hraje se posud za branou* — v aréně na hradbách a v Novém českém divadle (viz vysv. k str. 97); *ředitel Wirsing* — Rudolf W. (1814—1878), něm. divadelní ředitel, povoláný novou divadelní správou (viz vysv. k str. 29) k řízení českého divadla; *herec pan Křtín sbírá už podpisy* — Josef K., působil již v českých ochotnických představeních ve Stavovském divadle, v l. 1863—1878 byl také inspicientem v divadle Prozatímním; Neruda jej často kritizoval pro slabou hru;
- 137: *vykýžená rusko-turecká válka* — viz vysv. k str. 186;
- 138: *rozličné pěkné hříčky* — viz str. 104, 107—108 a 111; *povstání v Bosně a Hercegovině* — viz vysv. k str. 43;
- 139: *smíchovské dostihy* — viz vysv. k str. 21; *před ukrutným neštěstím jižních slovanských bratří* — viz vysv. k str. 87; *astronom Leverrier* — Urbain Jean Joseph L. (1811—1877); *Rusové půjdou přes Dunaj* — viz vysv. k str. 186;
- 140: *Roku 1854... byli biti* — ve válce krymské, kterou si Rusko chtělo pojistit trvalý vliv v Turecku; *profesor Rudolf von Orlicé* — berlínský podvodník, vydávající se za profesora matematiky a objevitele metody, jak uhodnout loterní čísla na základě tabulek pravděpodobnosti; nabízel se také, že nezaměstnaným po složení určitého honoráře opatří výnosné místo;

- 141: *Hubička* — poprvé 7. listopadu 1876 v Prozatímním divadle; byla přijata s všeobecným nadšením; *přítel barytonista* — Josef Lev (1832—1898);
- 142: *Charles Farrar Browne* — viz vysv. k str. 112; „*v tom jeho obejmutí mohla umírat*“ — závěr vstupního Markétčina monologu ve scéně Markétčina světnice; *Petrarka píše své... požehnán budiž den...* — v Sonetech Lauře;
- 143: *Shakespearův Menenius* — M. Agrippa v tragédii Koriolán; *František Kolár* (1830—1895), herec a ilustrátor Humoristických listů; *Clauren* — Heinrich C. (vl. jm. Karl Gottlob Sam. Heun, 1771 až 1854), kdysi módní autor sentimentálních novel a veseloher; *okřivali i na slunci Shakespearova génia* — uvedení tragédií Koriolán a Král Jan spolu s Hamletem a Othellem v r. 1857 přispělo ke zvýšení úrovně českého divadla; *uvolnění pak událostmi světovými* — po pádu Bachova absolutismu; viz Div. I;
- 144: *přijde... válka* — rusko-turecká, viz vysv. k str. 186; ruský generál Ignatěv odevzdal v Cařihradě nótu ruského cara, v níž žádáno okamžité uzavření šestinedělního příměří se Srbskem; v případě zamítnutí ultimáta bylo Rusko připraveno překročit turecké hranice; *Nedojde-li ku konferenci* — viz vysv. k str. 164;
- 145: *vrah Francesconi* — viz str. 134;
- 146: *do Šárek na procházku* — viz vysv. k str. 93; *Jean Paul* — viz vysv. k str. 92; *Klopstock* — viz vysv. k str. 58;
- 147: *letošní kotrmelce našich burzovníků* — válečné události na Balkáně a očekávaná válka rusko-turecká se nepříznivě projeví i na burze. Obchod uvázl, stříbro, které tvořilo rakouskou měnu, pokleslo v ceně proti zlatu a německé měně;
- 148: *nebožtík doktor U.* — František Uher (asi 1830—1871), právník, spisovatel a poslanec;
- 149: *Schliemann vykopal hrob Agamemnonův* — něm. archeolog Heinrich Sch. (1822—1890), vedoucí v té době archeologické práce v Řecku; *rohy, které Agamemnonu nasadila... Klytemnestra* — když mykénský král Agamemnon dobýval Tróju, byla mu jeho žena Klytemnestra nevěrná s Aigistem, který jej pak při návratu do vlasti zabil; *Strousberg* — Bethel Henry S. (vl. Baruch Hirsch Strausberg, 1823 až 1885), židovský finančník a železniční podnikatel, zv. král železnic; r. 1875 ohlásil v Prusku a Rakousku úpadek, v říjnu t. r. byl v Moskvě zatčen pro spekulaci v Moskevské obchodní bance a později z Ruska vypovězen;
- 150: *Vaječný trh* — v dnešní Rytířské ulici v Praze 1, mezi Uhelným a Ovocným trhem; pod podloubím tu kromě prodavaček vajec stávaly i prodavačky s hotovými pokrmy (viz Stud. I, „Kuchyně na trhu“, str. 152); *Tarmark* — prostranství před kostelem sv. Havla na Starém Městě, židovský bazar; *Canova* — Antonio C. (1757—1822), italský sochař; *Thorwaldsen* — Bertel T. (1770—1844), proslulý

- dánský sochař; *Pradier* — James P. (1792—1852), franc. sochař; *Václav Levý* (1830—1870), sochař; *Schwanthaler* — Ludwig von Sch. (1802—1848), učitel Levého, a František Sch. (1762—1820); *fecit* — zhotovil;
- 151: *Bohuše* — B. Litoměřický, domnělý malíř miniatur v Bibli jaroměřské, kde je vepsáno jeho i písařovo jméno a letopočet 1259; *Chodowiecki* — Daniel Ch. (1726—1801), malíř miniaturních podobizen a rytec; *Meissonier* — Jean Louis Ernest M. (1815—1891), franc. malíř; *Angličan Humphry* — asi Henry Noel Humphreys (1810 až 1879), amer. spisovatel a ilustrátor; *Fraser* — James Baillie F. (1783 až 1856), angl. cestovatel, známý též jako dobrý vypravěč a kreslič;
- 152: *vyslovil jsem například jakous jaternicovou touhu* — ve fejetonu „Sedím v blátivém městě“ z NL 22. prosince 1876, viz Žerty, str. 47; *František Kolár* — viz vysv. k str. 143; *Ľ. V. Slukov* — Jakub Vojta S. (1847—1903), člen Prozatímního divadla od r. 1875, představitel hrdinných a charakterních úloh; *Gustav Eim* (1849—1897), publicista a mladočeský politik, člen redakce NL; *dr. Servác Heller* (1845—1922), spisovatel a novinář, člen redakce NL; *Josef Toužimský* — Josef Jakub T. (1848—1903), mladočeský žurnalista a politik, redaktor NL, válečný zpravodaj za války srbsko-turecké; *Ferdinand Dattel* (1842—1882), pražský knihkupec a nakladatel, mladočechem; v r. 1869 založil s Eduardem Grégrem knihkupeckou firmu Grégr a Dattel na dnešní Národní třídě čp. 365-43;
- 153: *král pěvců... David* — druhý král izraelský (1055—1015), byl povolán ke královskému dvoru, aby zádumčivého Saula obveseloval hrou na harfu, a získal si tak i královu přízeň; *Julius Payer* — viz vysv. k str. 15;
- 154: *rok 1873* — viz vysv. k str. 7; *Sonst war es anders!...* — Kdysi to bylo jiné! Podívejte se na zub našemu obřímu pradědovi;
- 157: *co jsem o Nový rok obecenstvu... slíbil* — viz str. 155;
- 158: *od Šáryho* — z akciového pivovaru Jana Michala Scharyho (1825 až 1881) na Karlově náměstí;
- 159: *od Lajblů z bálu* — z bývalého hostince U Lajblů v Žitné ulici, čp. 1701—15; viz Žerty, obr. č. 20; *z New Yorku... přicházejí nyní vůbec zprávy* — staré nepřátelství mezi demokratickým Severem a otrokářským Jihem propuklo znovu v plné síle při lednových presidentských volbách; stoupenci Jihu protestovali proti těsnému vítězství Severu a žádali, aby byly volby prohlášeny za neplatné; *Rok slavnosti stoleté...* — viz vysv. k str. 80; *známé velké neštěstí divadelní* — požár divadla v Brooklynu u New Yorku 5. prosince 1876, který zničil celou divadelní budovu a při němž přišlo o život na tři sta osob (při panice prolomeno zábradlí na schodišti, diváci spadli do sklepa a uhořeli tam);
- 160: *Český akademický spolek* — Akademický čtenářský spolek, kulturně

- společenské středisko česko-slovanského vysokoškolského studentstva, zal. r. 1848; *Uránie* — Múza, ochránkyně astronomie; *Polyhymnie* — Múza, bohyně tance;
- 164: *Cařihradská konference se rozešla* — Diplomatický pokus evropských států (Anglie, Francie, Rakouska, Německa a Ruska) zabezpečit smírnou cestou postavení křesťanů v Turecku, zvláště slovanských národů v Bosně, Hercegovině a Bulharsku, a zastavit vyhlazovací akce Turků v Bulharsku (viz vysv. k str. 87) skončil neúspěšně; při zasedání 18. ledna 1877 Porta zamítla požadavky konference jako útok na čest a neodvislost Turecka; *papež už je blízek smrti* — Pius IX., tvůrce dogmatu o papežské neomylnosti; bylo mu tehdy pětadesát let;
- 165: *svatopetrské haléře* — viz vysv. k str. 76; *Was je die Freude großgezogen...* — Žádná radost se nevyrovná otcovskému štěstí;
- 166: *Koubek* — Jan Pravoslav K. (1805—1854), básník a universitní profesor slavistiky; *naše zdravotnictví* — viz vysv. k str. 116;
- 167: *i poslední píď zamýšlené nyní parkové škrkavky* — viz vysv. k str. 22 a 135; městská rada nedbala na důrazný protest Spolku českých lékařů proti rozprodeji bývalých fortifikačních pozemků a naopak se snažila prodej urychlit; *nenaríkáme pořád na nečistotu Prahy* — viz vysv. k str. 116;
- 168: *samá holubička...* — srov. vysv. k str. 141; „*způl táhne to, způl klesá sám*“ — podle předposledního verše Goethovy básně *Rybář*;
- 170: *místnosti Sokola* — budova a tělocvična pražského Sokola byla v Sokolské ulici, čp. 437, v domě, který Sokolu odkázal jeho první starosta Fügner; *Tubalkain* — podle bible vnuk Metuzalémův, protec kovářů; *Jan z Leydenu* — viz vysv. k str. 73; *Martin Hattala* (1821—1903), bohemista a slavista; r. 1857 vydal *Srovnávací mluvnici jazyka českého a slovanského* (později určena ministerstvem za učebnici pro gymnasia) a v r. 1871 vydal *Brus jazyka českého, příspěvek k dějinám osvěty vůbec a slovanské i české zvláště*;
- 172: *Předpokládám totiž, že každý velký turecký státník...* — Podle telegramu z Cařihradu 5. února byl Midhat paša (viz vysv. k str. 90) povolán do sultánova paláce, odtamtud dopraven na loď a vyvezen z Turecka. Očekávalo se, že pád Midhatův — i když sultán nařídil provedení jeho konstituce — bude mít za následek změnu ve vnitřní politice Turecka a válku rusko-tureckou (jeho nástupce Edhem paša náležel totiž ke straně staroturecké a pokládal Rusko za vojensky nepřipravené). — *Burke* — viz vysv. k str. 74;
- 173: *Bedřich Peška* (pseud. B. P. Oustecký, 1820—1904), spisovatel a obratný překladatel operních a operetních libret; *Svého času jsem sdělil* — viz str. 105;
- 174: *nynější celou politickou situaci naši...* — viz vysv. k str. 7; *Němci...*

- upřeli nám Komenského* — srov. DK II, str. 398; *Bohemia* — pražský německý časopis, silně protičesky orientovaný, vycházející od r. 1828 a redigovaný Franzem Klutschakem (1844—1877); *na Jihu vlny válečné se značně utišily* — nejprve prodlouženo o dva měsíce srbsko-turecké příměří, jež Turci po nezdaru konference (viz vysv. k str. 164) chtěli původně zrušit; později, v očekávání nové války, povolilo Turecko Srbsku mír, vydalo mu jeho pevnosti a vyjednávalo smír s Černou Horou; *zdravotní poměry v Praze* — viz vysv. k str. 116;
- 175: *ruch, jež byl způsobil Čerňajev...* — Velitel srbské armády Čerňajev (viz vysv. k str. 115 a příl. č. 5) podnikal na vyzvání petrohradského dobročinného spolku agitační cesty po Evropě, aby vzbuzoval sympatie k utlačovaným Jihoslovanům. 11. ledna přijel do Prahy, bouřlivé nadšení, s jakým byl jakožto představitel slovanské myšlenky v Praze přijat, způsobilo však ve vládních kruzích takové zděšení, že byl Č. okamžitě vyvezen za hranice. Ovace pak byly ještě dlouho předmětem rozsáhlého vyšetřování; *Tagesbote* — T. aus Böhmen, pražský něm. deník, od šedesátých let Čechům krajně nepřátelský, redigovaný Davidem Kuhem (1819—1879);
- 176: *slavní rodové Janečků a Ružičků, Bend a Benclínů* — pověstní zlodějové; *slavnost Porciunkule* — františkánská slavnost 2. srpna na paměť vysvěcení chrámu Porciunkule (Panny Marie) u Assisi, vystavěného r. 1569 nad kaplí Františka z Assisi; *pařížská výstava* — ve dnech 1. května—31. října 1878;
- 177: *V záležitosti divadelní docíleno již srozumění družstev* — na společné schůzi 19. února 1877 se dohodli členové všech tří divadelních družstev, že vytvoří družstvo společné a požádají zemský výbor, aby na ně přenesl koncesi k provozování českých her v zemském divadle; tím byly třenice na poli divadelním (viz vysv. k str. 29) z velké části odstraněny;
- 179: *Ovocná ulice* — dnešní 28. října;
- 180: *Ferdinandská ulice* — dnešní Národní třída; *novelka pro Lumír* — v r. 1877 byly v L. povídky „Jak to přišlo...“ a „Figurky“;
- 183: *Chtěl jsem se už zlobit...* — Volby do zemského sněmu (7. dubna na venkově, 9. dubna v městech a místech průmyslových), který měl být svolán k opětovnému zasedání, rozvířily znovu vášnivé boje o politickou taktiku. Pokrok sice v té době prohlásil, že různost v nazírání neopravňuje nikoho, „aby vrhl do národa pochodeň hádek, jitření a bojů, jež slouží toliko politickému nepříteli“, přitom však neustával v nájezdech na mladočechy. — *staročeský list nalezl... na české politice nečinnosti „novou dobrou stránku“* — podle Pokroku z 31. března 1877 vyhovuje Vídni, že na sněmě nevystupuje nikdo proti ústavákům a nekontroluje jejich hospodářství; je to stav sice pohodlný, ale nebezpečný, protože vede k politické hnilobě a k úpadku; *Bismarck... se oddá nečinnosti* — jeho žádost o zdravotní dovo-

- lenou se všeobecně chápala jako odchod z politického jeviště; *naši diktátoři nečinnosti* — Rieger; viz vysv. k str. 7;
- 185: *pilíře podskalského mostu* — viz vysv. k str. 21; *Městský park se sice ještě neklube...* — dnešní sady Vrchlického (viz vysv. k str. 22); 31. března skončilo bourání hradeb od bývalé Poříčské brány ke Slepé bráně; *Ústřední jatky už se staví* — součástí akce za ozdravení Prahy bylo i přemístění jatek ze středu města (v Rybné ulici na Starém Městě) do Holešovic; jejich stavba byla dokončena až v r. 1894;
- 186: *půl míle dlouhý plot kozáckých pik* — 20. dubna byla vyhlášena mobilizace ruské armády a 24. dubna carským manifestem dán rozkaz k překročení tureckých hranic;
- 187: *à la anglická perfidie* — souvisí s protiruskou politikou Anglie, která jakýmkoliv způsobem chtěla zabránit tomu, aby se Rusko po vítězství nad Tureckem stalo panující velmocí ve východní Evropě. V parlamentu někteří řečníci dokonce obvinili Rusko, že se připravuje na válku s Anglií, a vyhrazovali si právo, aby Anglie mohla „bránit své zájmy“;
- 188: *Jakub Malý má jedno místo* — narážka na jeho Spravedlivou kroniku českou čili Prostonárodní dějepis České země z r. 1844; *co byla...* *Košská brána zbořena* — viz vysv. k str. 90; *Neue freie Presse* — přední vídeňský deník, orgán německých buržoazních liberálů, kteří z hospodářsko-politických a nacionálních důvodů (konkurenční boj o balkánské trhy) podporovali stanovisko Turecka proti Rusku;
- 189: *že mně vzal historik Tomek mého... patróna* — viz str. 84 a vysv.; *Tout est perdu...* — František I., franc. král v l. 1515—1547, napsal po prohraném boji s něm. císařem Karlem V., s nímž vedl léta spor o panství v Itálii, ze zajetí do Francie, že ztratil všechno, vyjímaje čest a život; *na lampičky k sv. Janu* — srov. str. 31;
- 190: *v Slovníku naučném... jistý katecheta pražský* — podepsaný značkou nm (Vojtěch Neumann, 1838—1880); *naši Janečkové* — viz vysv. k str. 134; *Kalendářik lidstva* — Nerudova brožurka z r. 1876; *Jindřich Francesconi* — viz str. 134; *Mžikem bych byl u Jana Soběského...* — narážka na slovanskou historii souvisí se současnými balkánskými událostmi (viz vysv. k str. 87 a 186); *Janko, vůdce Rumunů roku 1848 a 49* — Avram Ianco, vězněný jako organizátor protirakouského revolučního hnutí za samostatné Sedmihradsko až do r. 1872 a pak stále perzekvovaný;
- 192: *historie nad rozvodněným Dunajem vrtí hlavou* — Rusové sice zahájili dělostřeleckou přípravu, která jim měla usnadnit přechod přes Dunaj, ale rozvodněná řeka byla stále velkou překážkou pro podniknutí rozhodných akcí v Bulharsku;
- 193: *Bárúch* — židovský prorok, přítel a pomocník Jeremiáše, jehož proroctví psal a předčítal lidu; *Hanon* — ammonský král; pohanou Davidových vyslanců vyvolal válku;

- 194: *Tubalkain* — viz vysv. k str. 170; *Zoroaster* — Zarathustra, staro-iránský náboženský filosof a reformátor v 7. stol. před n. l.; *Baltazar Permoser* (1650—1732), něm. barokní sochař; *Sagittarius* — vl. jm. Heinrich Schütz (1585—1672), něm. skladatel, předchůdce Bachův a Händlův v církevní hudbě; *Isokratés* (436—338), řecký básník; *Diodorus*, řecký historik v 1. stol. před n. l.;
- 195: známé „*kuře v hrnku každého občana*“ — obměna slov franc. krále Jindřicha IV. (1551—1610), usilujícího po skončených sporech a válkách náboženských o takové hospodářské povznesení země, aby „každý sedlák měl v neděli k obědu slepici“ (srov. Stud. I, str. 142);
- 196: *kosmonoská filiálka* — nově stavěný blázinec v Dobřanech; *Spadlo na nás... papežovo anatéma* — Pius IX. (viz vysv. k str. 164) svolal pomstu boží na ruská vojska a na stoupence Ruska; v rozhovoru s pražským kardinálem Schwarzenbergem (viz vysv. k str. 72) o poměrech v Rakousku se vyslovil rozhodně proti federalismu. Jeho počínání bylo motivováno politicky: mezi přívržence Ruska patřila i sjednocená Itálie, proti níž Vatikán hledal oporu v Rakousku; *rusofilské projevy* — protipapežská demonstrace mládeže na Žižkově 4. června 1877 a řada blahopřejných adres ruské armádě od nejrůznějších korporací a měst zaplňovaly po několik dní stránky denního tisku a budily dlouho pozornost pražské policie; rovněž byla zabavena čísla novin, otiskující poselství českých poslanců předsedovi Slovanského dobročinného spolku Ivanu Sergějeviči Aksakovovi; „*parturiunt ultra-montes...*“ — obměna Horatiova přísloví „K porodu se chystají hory, zrodí se směšná myš“ (*ultra-montes* — ultramontáni, katoličtí reakcionáři); *s Francií roku 1870* — viz vysv. k str. 89;
- 197: *se Srbskem roku loňského* — viz vysv. k str. 87; *Jen trpělivost...* *Menenie* — srov. vysv. k str. 143; *Před půldruhým rokem bylo dáno heslo* — viz vysv. k str. 29; *pod záštitou „předních mužů národa“* — Palackého a Riegra (srov. vysv. k str. 16 a 71); *Tenkrát jsme truchlivě upozorňovali* — srov. str. 177; *na Rejdišti* — dnešní Alešovo nábřeží;
- 198: *velká, zuřící válka* — rusko-turecká; u Goetha míněna válka s Napoleonem; Goethe se o ní nikdy slovem nezmínil a nedovolil v ní ani svému synu bojovat, protože sympatizoval s Napoleonem; *fyziokratická zahrada* — byla na Letné; *Hietzing* — vídeňské předměstí;
- 199: *jako mají Němci svého „kočičího Rafaela“* — možná narážka na obraz Ludvíka Knause „Kočky“, viz Umění, str. 97;
- 201: *Jakub, když si „tvořil“ peřestá jehňata* — podle 1. knihy Mojžíšovy, kap. 30, nakladl do žlabů částečně oloupané javorové pruty, aby se pijící ovce na nich zhlídly a rodily pak strakatá mláďata; *papež Řehoř Velký* — Ř. I. (590—604), známý dobročinností, věnoval své příjmy chudým a trpícím a staral se o nemocné; *Pio Nono pozbyv světského panství* — viz vysv. k str. 164; *slavili pětistiletou jeho paměť* — viz DK II, str. 393;

- 202: *výstava filadelfická* — viz vysv. k str. 80;
- 203: *Dachhasen* — doslova střešní zajíci; *galaktometr* — přístroj na zjišťování hustoty mléka;
- 204: *Klutschakové a Kuhové* — viz vysv. k str. 174 a 175; *zápovědi Husových slavností* — policejní ředitelství zakázalo velkou slavnost Husovu, na které měl mluvit Sladkovský, protože „oslava tato má za účel demonstraci mysle katolického obyvatelstva znepokojující“ (podle NL z 30. června 1877), a postupně docházelo k zákazům oslav po celých Čechách; *německá žídata opovážila se na Závisti zhanobit Hálkův pomník* — podle NL z 2. července 1877 byl pomník značně počmárán, otlučen kameny, stromky kolem něho zpřelámány a celé okolí zohyzděno; při činu byl přistižen židovský příručí;
- 205: *Ein deutsches Bubenstück* — německá klukovina; *Eine deutsche Schandtät* — hanebný čin Němců; *Rusové se rovnají* — překročili na několika místech Dunaj; *Černohorci učinili Sulejmanu pašeti tu neslýchanou hanbu...* — po několika neúspěších proti turecké přesile se černohorské velení rozhodlo, že se omezí jen na oslabování nepřitele; k zamýšlené rozhodné bitvě u Cetyně (hlavního města Černé Hory) však již nedošlo, protože Sulejman byl odvolán i s celou armádou, jednak pro velké ztráty, jednak proto, že hrozil vpád Rusů; *brouček sežral celou Šumavu* — viz str. 158; *brouček kolorádo* — mandelinka bramborová;
- 207: *Antonius Anthus*, autor obsáhlé práce *Vorlesung über die Eßkunst* (Přednášky o umění jak jíst), vyd. v Lipsku 1852 (srov. Stud. II, str. 144—162, „Labužnické listy“, a vysv.);
- 208: *konfitury* — ovocné želé nebo marmeláda; *Edvard Grégr* (1827 až 1907), bratr Julia Grégra (1831—1896), lékař, mladočeský poslanec, publicista, nakladatel; *Jean Paul* — viz vysv. k str. 92; *κάθαρσις...* — kátharsis tón pathémátón;
- 209: *před Balkánem ta velká bitva* — Přesídlení hlavního stanu ruské armády dunajské do Svištova znamenalo také zahájení útočné výpravy na Ruščuk, důležité místo pro další vývoj ruských operací na Dunaji;
- 211: *už ne v Rezku* — viz MC, str. 441; *Zelený trh* — na Starém Městě, mezi Melantrichovou a Michalskou ulicí; *Tandlmark* — viz vysv. k str. 150; *o pokladu nalezeném v Stradonicích u Berouna* — při orání tam objeveno pohanské pohřebiště z doby keltské s velkým množstvím nejrůznějších zlatých mincí a šperků; největší pozornost upoutával umělý kuželovitý pahrbek, domnělá hrobka náčelníků, v němž podle místní pověsti měla být zlatá kachna s dvanácti vejci a zlaté tele. Objev vzbudil zájem ciziny a ve Vídni se utvořila celá společnost pro zakoupení pozemků;
- 212: *sjezd katechetů* — na schůzi Katolicko-politické jednoty v Černošíně na Stříbrsku přijat Schönbornův návrh na svolání sjezdu českých katechetů, aby byl „učiněn konec mravní spouště“ a odpomoženo

- „nákaze, která hubí zdravé jádro nezkaženého lidu“ (NL 21. srpna 1877);
- 213: *že zasazujem někde nějakou pamětní tabulku* — např. pamětní desku s reliéfem spisovatele Karla Vladislava Zapa od jeho žáka sochaře J. Naumanna na domě, kde Z. žil; *velký den svatého Tábora* — Žižkova slavnost v Táboře v neděli 26. srpna s odhalením pomníku, prohlášená za Žižkův den; viz obr. příl. č. 3; *praví v Girondinech Lamartine* — Alphonse de L. (1790—1869), franc. romantický básník a buržoazně liberální politik, v politické próze Girondini a jakobíni;
- 215: *Radecký* — Joseph R. (1766—1858), rak. polní maršálek; jeho pomník od pražského sochaře Maxe byl na Malostranském nám.; *oba Prokopové* — P. Holý, Veliký, od r. 1426 vůdce vojska táborského, a P. Malý (Menší), Prokůpek, sirotčí kněz a válečník, nejvyšší velitel sirotčího vojska; oba padli v bitvě u Lipan; *nový most z Podskalí na Smíchov* — viz vysv. k str. 21;
- 216: *Jesenský* — Jan Jesenius (1566—1621), lékař a profesor pražské university, popravený na Staroměstském nám.; *Slavíny se začnou stavět tři* — společná hrobka národních velikánů vybudována na vyšehradském hřbitově až v l. 1889—90 nákl. Petra Fischera; *Bendiener* — pražský něm. advokát a člen městské rady (viz Spol. III, str. 318); *V Roudnici chtějí prý měšťanostovi Zinkemu už zaživa také něco tento* — 23. srpna se odbýval v Litoměřicích soud s redaktorem roudnického listu Podřipan dr. Ervínem Špindlerem, žalovaným pro rozšiřování obsahu zakázaného tiskopisu (v denních zprávách Podřipana otiskl totiž soudní nález se čtyřmi větami konfiskovaného úvodníku „Rovné právo všem“, kritizujícího ostře nové rozdělení obecných škol ve prospěch německých); ve vysvědčení zachovalosti a mravnosti vystaveném pro soud označil Zinke Špindlera jako buřiče, protože „nejen soukromé a úřední osoby, ale i úřady často podezřívá a tím občanstvo podněcuje“; *válečné příhody bratří Rusů* — boje u Šipky, kde se tři tisíce Rusů bránilo proti přesile Sulejmanově; *Tagesbote ty události balkánské vítá* — příznivé komentování postupu ruského vojska na Balkáně bylo ve shodě s velkoněm. oficiální politikou; ani Bismarck totiž neshledával příčinu bránit Rusům v tažení na Cařihrad; *Roku 1866 vítal také do Prahy Prusy* — po porážce rakousko-saské armády vedené Benedekem u Hradce Králové 3. července 1866 obsadili Prusové Prahu až do 17. dubna 1867 (viz Okupační arabesky, Spol. II, str. 95—122);
- 217: *cizinec s červenou knihou* — s Baedekrovým Průvodcem cizinců;
- 218: *lékař Parson* — Thomas William P. (nar. 1819), amer. básník, překladatel Dantova Pekla, povoláním zubní lékař; *Náš společenský krach roste...* — zhroucení vídeňské burzy 9. května 1873 vyvolalo jednu z největších hospodářských krizí 19. stol., jež postihla těžce zemědělství i průmysl, vedla k úpadkům menších podniků, k vše-

obecné nezaměstnanosti a zbídačování venkovského lidu. Vláda se snažila krýt schodek v rozpočtu, rok od roku vzrůstající, zaváděním nových daní (např. daně z příjmu); *na dno příbramských dolů* — viz MC, str. 377; Neruda se tam chystal zajet v příštím roce; *poctivé dvacetníky* — tehdy kolovaly falešné dvacetikrejčary a v Chomutově bylo zatčeno několik padělatelů; *příznivější zprávy zdola od Balkánu* — všechny balkánské průmysly byly znovu obsazeny Rusy; 3. září dobyli Rusové Lovce a velká bitva u Pelišatu a Sgalovice skončila ústupem Turků; *pražské sbory měštanské s panem rytířem Steffkem* — pražští ostrostřelci a zvláště jejich velitel Karl Steffek, známý tím, že odmítl velet svým sborům česky, byli častým předmětem Nerudovy ironie; jeden z jeho fejetonů r. 1873 proto dokonce nemohl být za jeho života otištěn; *jako se kdys zdařilo procesí naumburských dětí* — něm. město Naumburk ušlo prý za husitských válek zkáze tím, že vyslalo před brány všechnu svou mládež, která uprosila Prokopa Holého, aby jejich město ušetřil; obraz Prokop Velký před Naumburkem od Jaroslava Čermáka (1831—1878) vyšel roku 1877 jako prémie Umělecké besedy; *kvastle* — třapce;

- 219: *Členové českého divadla utíkají do ciziny...* — redukce platů postihla i některé přední herce a měla za následek dočasné rozklížení a znechucení hereckého souboru; narážka se týká patrně Slukova; *cizí diplomat ukradl nám prý tajemství Uchatiových děl* — v Prusku se začala počátkem roku 1877 vyrábět děla z litého bronzu (vynález rak. podmaršálka Franze Uchatia, 1811—1881);
- 220: *jistý bohobojný malostranský šlechtic...* — patrně Jiří Lobkovic (viz vysv. k str. 48);
- 221: *Velmi pěkná myšlenka, takováhle hospodářská výstava...* — Pražská zemská hospodářská výstava ve dnech 8.—16. září;
- 222: *bon coq n'est jamais gras* — dobrý kohout není nikdy tučný; *svou abstinenční politiku* — srov. vysv. k str. 7; „*každý po kuřeti v hrnku*“ — viz vysv. k str. 195; *Jakub Malý* — viz vysv. k str. 117;
- 223: *chignon* — pletenec z vlasů; *cul de Paris* — honzík; *pěkný tenór* — v současné době sklízel velké úspěchy na scéně českého divadla, zprvu při pohostinských vystoupeních, pak jako nově angažovaný člen, tenorista ryt. Kaminský;
- 224: *Meč a kalich* — básnický cyklus Jana Erazima Vocela (1803—1871) z doby lucemburské a husitské; citované verše jsou z básně „*Žižka a Prokop*“; *až k německému divadlu* — k dnešnímu Tylovu;
- 226: *Teď jsem tam pověsil generála* — Na nezdaru dvojího ruského útoku na Plevno v červenci 1877, při němž došlo k velkým ztrátám, měl hlavní vinu generál Krüdener a generál Schildner-Schuldner, protože se předem dostatečně nepřesvědčili o síle tureckého vojska; *hvězdáři prozkoumavše celé jednání Marse dali mu dva měsíce* — viz dále str. 229; Vatikán s Anglií totiž budovali alianci proti Rusku a Německu;

- 227: *handrle* — židovský podomní obchodník; *Židovské Město* — Josefov;
- 228: *v Doksanech a v Mýtě prameny... pozoruhodné* — na hospodářské výstavě (viz str. 221) obdržel první cenu v pivovarnictví pivovar v Doksanech a druhou cenu pivovar v Mýtě; *velký tah loterie ve prospěch Národního divadla* — na doplnění vyčerpaného peněžního fondu povoleno odbývání velké národní loterie ve prospěch Národního divadla; vydáno sto tisíc losů po 3 zlatých; *že rád jitrnice* — viz str. 152; *u Rothschilda* — ve vídeňském bankovním závodě založeném Anselmem Salomonem R. (1803—1874), který byl hlavním úvěrním zdrojem rakouské státní pokladny;
- 229: *Turkům „pohanské štěstí“* — druhý ruský útok na Plevno skončil neúspěšně a Turci povraždili zraněné Rusy; po příkladu Budapešti i jiná maďarská města oslavila úspěchy turecké armády osvětlením města; *pět percent* — narážka na zavedení daně z příjmu; *Bismarck prý řekl...* — srov. vysv. k str. 226; *Černohorcům... po bonbónu* — dobyli v té době mj. starou pevnost Nikšič;
- 230: *Válečná doba měla svůj vliv...* — před Plevnem se právě odehrávaly nejtěžší boje; *letos, v době krachu* — srov. vysv. k str. 218; *školní plat* — srov. vysv. k str. 379;
- 231: *V Čechách nastalo nyní utišení myslí* — došlo k dohodě mezi staročechy a mladočechy na poli divadelním (viz vysv. k str. 177); *loterie Národního divadla* — viz vysv. k str. 228;
- 232: *proud, který pracoval proti všemu národnímu* — viz vysv. k str. 29; *v kruzích českého herectva zavládl proud nenárodní* — srov. vysv. k str. 219;
- 236: *vídenský Tagblatt* — orgán německých liberálů; jeho spolupracovníkem byl Nerudův přítel V. K. Šembera;
- 238: *loterie na Národní divadlo* — viz vysv. k str. 228; *výstava klenotů* — určených k loterním výhrám; konala se na Staroměstské radnici 1.—12. listopadu 1877; *Reichenberger Zeitung* — Liberecké noviny, něm. šovinistický obdeník, vycházející od r. 1860; *pod... drsným slovem francouzským* — franc. publicistické a literární výpady proti Německu po válce 1870—71, viz Lit. II, str. 277; *u Lipska* — ve velké bitvě 16.—19. října 1813 tam byl Napoleon poražen spojenou armádou rakouskou, pruskou a ruskou; *Nožička z Krče* — na jaře 1862 natloukl v Krči opilým buršům holí; jeho jméno se pak často objevuje v Humoristických listech při vtipech namířených proti Němcům;
- 239: *o mrtvé berlínské gorile* — o opici dovezené z Afriky a chované v berlínském viváriu, která se těšila velké pozornosti Berličanů; *opera Hubička* — viz vysv. k str. 141; *Maďar Dóczy* — Lajos D. (1845 až 1919), maď. publicista a obratný dramatik; *Otto Girndt* (1835 až 1911), něm. spisovatel, psal novely, humorné povídky a lehké veselohry;
- 240: *Augier* — Emile A. (1820—1889), franc. dramatik, průkopník mo-

- derní sociální komedie; *za časů Romulových* — spoluzakladatele Říma (753 před n. l.) a prvního římského krále; „*lampa srdce Mariina*“ ... — lampa na věčné světlo, doporučovaná např. Čechem;
- 241: *Kolumbus... prohlášen za svatého* — srov. již NL 12. května 1870; *Bernaldez* — Andrea B. (nar. koncem 15. stol.), špan. historik, kaplan arcibiskupa sevillského, Kolumbův mecenáš; opatroval nejdůležitější Kolumbovy listiny a popsal podrobně jeho první cesty; *Spolek českých žurnalistů* — ustaven na schůzi 18. listopadu 1877; měl hájit zájmy stavu novinářského a vypomáhat svým členům v případě nemoci nebo pracovní neschopnosti; Neruda byl zprvu místopředsedou, později předsedou; *Zvláště se k činnosti hotuje Beseda umělecká* — srov. vysv. k str. 15; souvisí se zprávami NL z 15. listopadu 1877 „Výstavy v Umělecké besedě“ a z 24. listopadu 1877 o hojně navštívené schůzi literární sekce, v níž předseda Václav Vlček vyzval členstvo, aby se svou účastí a aktivní prací přičinilo o znovuoživení spolku; o výtvarnické výstavě viz *Umění*, str. 304–306;
- 243: *Kdybyste se mne pojednou a nenadále ptali...* — navazuje na článek NL z 21. listopadu „Telefon“ a z 24. listopadu „O telefonu“; v prvním se o něm mluví jako o vynálezu americkém, v druhém jako o vynálezu německém;
- 244: *u Plevna* — bylo tam obklíčeno turecké vojsko;
- 247: *před skladem Ditmarových lamp* — v Ovocné ul. č. 14 (dnešní ul. 28. října), v pražské filiálce vídeňské továrny na lampy R. Ditmara; *trumeaux* — stojací zrcadlo;
- 248: *Björnsonův smích* — nářezka na povídku norského spisovatele Björnstjerna B. (1832–1910) „Arne“ (viz *Spol.* I, str. 355);
- 250: *Leverrier* — viz vysv. k str. 139;
- 251: *Maýře, zlob se zas...* — divadelní poměry se po sloučení družstev přechodně uklidnily; Smetana, který se vzdal po staročeských útocích na podzim 1874 svého postavení, se stal zase řádným členem divadla. Nejistota vyplývající z dosavadního provizorního stavu měla být odstraněna volbou definitivního ředitele. O funkci se ucházel ze staročeské strany Maýr (viz vysv. k str. 53), mladočeši usilovali o to, aby prozatímní vedení (František Kolár jako správce činohry, Adolf Čech jako správce opery) bylo potvrzeno jako definitivní; „*vynadal Madarům*“ — maď. politikové těžce nesli vítězství Rusů u Plevna; krajní levičáci svolali tábor lidu na protest proti pádu Plevna a některé listy dokonce vyzývaly k válce proti Rusku;
- 252: *rybník v městském parku* — viz vysv. k str. 22 a příl. č. 2;
- 253: *Plevno padlo* — 10. prosince 1877 řídil Osman paša u Plevna turecký útok. Když po tuhém pěti hodinovém boji začali Turci kolísat, chtěl je strhnout svým příkladem, byl však raněn a vzdal se pak s celou armádou;
- 254: *Prager Abendblatt* — Pražský večerní list, příloha k *Prager Zeitung*, vycházel od r. 1867; *Bazaine* — François Achille B. (1811–1888),

- vrchní velitel nad rýnskou armádou ve válce prusko-francouzské, vzdal bez boje francouzskou pevnost Mety 1. října 1870 a vydal nepříteli všechn vojenský materiál;
- 255: „*rakouská*“ *banka... bude musit urovnat své poměry...* — viz též vysv. k str. 312; souvisí s chystaným druhým hospodářským vyrovnáním s Uhry;
- 256: *Hagar* — druhá žena Abraháмова, původně otrokyně; *Jenovéfa* — viz vysv. k str. 28;
- 257: *Kleiderordnung* — Oděvní řád; *Ó kéž bych co rukavička ruky té...* — Romeova slova v 2. výjevu 2. jednání v překladu Malého;
- 258: *Lichtenberg* — Georg Christoph L. (1742—1799), fyzik a satirický osvícenský spisovatel, psal duchaplné aforismy;
- 259: *Turek je... pořád ještě v Evropě* — kruté mrazy na Balkáně znemožňovaly další operace ruské armády a umožňovaly tureckým vojskům, aby se soustředila;
- 260: *Rusové... se vymanili* — viz jejich vítězství u Plevna; *Mac-Mahon se osvědčuje nadál co nadšený republikán* — franc. maršál a od r. 1873 president republiky (1808—1893), monarchista; ještě v prosinci 1877 se rozhodně prohlásil proti jakémukoliv smíření a vyrovnání s republikány, krátce nato však kapituloval, uznal jejich ministry a v poselství ze 14. prosince t. r. slíbil věrnost republice; „*stařec v Římě*“ — Pius IX., viz vysv. k str. 164; *některé pokusy, abychom byli... zvikláni* — např. dorozumění divadelních družstev; *vydal magistrát nelidský rozkaz* — viz str. 82; „*otázka divadelní*“ — viz vysv. k str. 29 a 251; *staročeši... chytli jeden druhého* — Skrejšovského Brousek napadl 10. prosince 1877 Maýra (viz vysv. k str. 53), jehož se zase zastal Fr. V. Jeřábek (srov. vysv. k str. 29) polemickým článkem v Pokroku 14., 15. a 16. prosince 1877;
- 261: „*welcher eine Opera...*“ — který z ničeho udělal operu o třech jednáních; *vévoda z Penthièvru* — Louis Jean de Bourbon (1725 až 1793), levoboček Ludvíka XIV., nejbohatší soukromník Francie;
- 262: *Eichendorff* — Joseph von E. (1788—1857), něm. romantický básník, autor populární knihy *Aus dem Leben eines Taugenichts*; *současný Turek je ukrutně bit* — 9. ledna poražena pod Šipkou turecká armáda a na ústupu vesměs zajata; tím byl Balkán, dříve pokládáný za nedobytnou a nejhlavnější obrannou linii říše turecké, dobyt celý; ruská armáda postupovala na Plovdiv a Drinopol, aby dokončila porážku Turků; *Tagesbote* — viz vysv. k str. 175; narážka na jeho židovskou redakci;
- 263: *Abraham a Santa Clara* — Hans Ulrich Megerle (1644—1709), populární vídeňský kazatel; *entrepreneur* — podnikatel; *Kikeriki* — vídeňský humoristicko-satirický časopis;
- 264: *nové spolky pro rozšiřování českých kněh* — podle NL z 9. ledna zřízen v Chrudimi ve prospěch literatury komitét, jehož účelem bude rozšiřování českých knih a časopisů; *druhý svazek... feje-*

- tonů...* — v l. 1876—1880 vydal Neruda u Grégra a Dattla pěti-svazkový výbor svých fejetonů; jako první vyšly dva svazky *Studií*, krátkých a kratších (dále *Žerty*, hravé i dravé, *Menší cesty* a *Obrazy z ciziny*);
- 265: „*bálové titěrky*“ — srov. též Stud. I, str. 229;
- 266: *Huysum* — Huysmans Cornelius (1648—1727), vlámský krajinář, nebo jeho bratr a napodobitel Jan Baptist (1654—1716); *Fyt* — Jan F. (1611—1661), nizozemský malíř, vynikající malíř zvířat; *Pavel Poterro* — viz vysv. k str. 56;
- 268: *Ľsem na bále* — Neruda byl 23. ledna na plese Akademického čtenářského spolku;
- 269: *národní beseda* — viz vysv. k str. 104; zde ples na Žofíně 30. ledna 1878;
- 272: *Dr. Klaudy minulý týden šel a žaloval dr. Šolce...* — Souvisí s rozepřemi ve staročeském táboře mezi družstvem Politik a bývalým vydavatelem listu Skrejšovským. Člen družstva Tierhier dal v noci 17. ledna 1878 v tiskárně rozmetat ostrý polemický článek Skrejšovského proti Riegrovi. Při hádce se Skrejšovským upadl se schodů a těžce se poranil na hlavě. Protože bylo podezření, že byl zraněn již před pádem, byl Skrejšovský zatčen. Plnomocník družstva Šolc dal pak vypáčit zámky u dveří Skrejšovského pokoje sousedícího s redakčními místnostmi Politiky a zástupce Skrejšovského Klaudy podal proti němu žalobu. — *Burke* — viz vysv. k str. 74; „*Lord Bacon...*“ — lord B. dobře řekl, že pomsta je druh živelné spravedlnosti; *kaceřovaný Kotzebue* — viz vysv. k str. 14;
- 274: *Saul zabil tisíc* — viz vysv. k str. 80; *v Katolické besedě...*, *kteřá zoufale klesá* — klerikální Čech si stěžoval na ochabování katolického života v Praze, což dokazoval slabou návštěvou valné hromady Katolické jednoty 27. ledna; *hrabě Schönborn* — viz vysv. k str. 58;
- 275: *benefice Křtínova* — představení Jiřikova vidění 2. března v Prozatímním divadle, v den jeho třicetileté činnosti při českém divadle; hrál Honzu; *sokolna* — viz vysv. k str. 170;
- 276: *Pražské noviny* — české znění oficiálního vládního orgánu Prager Zeitung; vycházely od r. 1786; *Drahorád* — Josef D. (1816—1895), sbormistr Lumíra, psal sbory, kantáty a chrámovou hudbu;
- 277: *Růžena a Růženka* — čtyřaktová veselohra od Charlotty Birchpfeifrové; poprvé ve Stavovském divadle 24. prosince 1860; *Pius IX.* — viz vysv. k str. 164; *české operety Brixiovy* — František Vojtěch Emanuel B. (1732—1771), církevní skladatel a varhaník, mimo řadu slavnostních mší, žalmů, litaní, nešpor, fug, oratorií složil i opery; *kocanda* — hospoda;
- 279: *Je teď zase nová rvačka o památky staročeského písemnictví...* — Námitky A. V. Šembery v jeho novém vydání Dějin řeči a literatury české proti pravosti Libušina soudu (viz též Dop. II) a obhajoba Rukopisu zelenohorského ve Světozoru č. 9 se staly podkladem příš-

- tích rukopisných bojů. Neruda až do konce svého života nepřestal hájit pravost Rukopisů, především z důvodů politických. Obával se, že by popřením jejich pravosti bylo ohroženo národní uvědomění. Protože však šlo též o otce jeho přítele V. K. Šembery, snažil se reagovat v humorném tónu. — „*mužie pášú*“ ... — 2. verš Rukopisu zelenohorského;
- 280: *kronikář Hájek* — Václav Hájek z Libočan († 1553) v Kronice české; *Čmírové* — Čestmírové, podle básně Čestmír a Vlaslav; *Špartánci, chlemstající svou „černou polívku“* — z krve;
- 281: *u Knoblocha* — viz vysv. k str. 59; *Frères Provenceaux* — pařížské lahůdkářství; *u Stradonic* — viz vysv. k str. 211; *Silva quadrilinguis* — slovník humanistického knihtiskaře a nakladatele Daniela Adama z Veleslavína (1545—1599);
- 282: *Harant z Polžic* — Kryštof H. z P. a Bezdrůžic (1564—1621), cestovatel po východních zemích;
- 283: *Cesta Prefáta z Vlkanova* — popis palestinské cesty matematika, přírodovědce a cestovatele Oldřicha P. z V. (1523—1565), vydaný r. 1563;
- 284: *Smilova proverbialia* — sbírka staročeských přísloví Smila Flašky z Pardubic; *Karel Žerotín* — Karel st. ze Žerotína (1564—1636), přední člen jednoty bratrské, ochránce Komenského; *v „Beneši Hermanovu...“* — v básních Rukopisu kralodvorského; *v Rosy slovníku rukopisném* — v neúplném česko-latinsko-německém slovníku Thesaurus linguae bohaemicae českého gramatikaře Václava Jana Rosy (1620—1689);
- 285: *Rvačovského Masopust* — nejznámější výchovný spis Vavřince Leandra R. (1525—1590), kněze podobojí a kulturně historického spisovatele;
- 286: *Lomnický* — Šimon L. z Budče (1552—1622), kdysi nadaný básník při dvoře Rudolfa Habsburského, klesl později v příležitostného veršovce a skládal oportunní dedikační básně; skončil v naprostém opovržení a jako žebrák; srov. *Básně I*, str. 114—126, „*O Šimonu Lomnickém*“;
- 288: *Přemýšlím o zatknutém bankéři Grundovi...* — Nejstarší pražský bankovní závod, firma F. J. Grund a synové na Václavském náměstí, ohlásil úpadek. Majitel Grund byl zatčen pro zpronevěru více než 150 tisíc, jimiž hradil své dluhy po vídeňském burzovním krachu v r. 1873. — *náš kardinál arcibiskup* — Schwarzenberg, viz vysv. k str. 72;
- 289: *Isabela španělská* — viz vysv. k str. 12 a 63; papež jí udělil zlatou růží, „obraz ženské ctnosti“, za to, že za její vlády klerikální kruhy ve Španělsku nabyly vrchu; *Ve veselých ženách Shakespearových...* — správně v komedii *Mnoho povyku pro nic* (1. jednání, 1. výstup); *wo ist die Katz* — kde je kočka; *chignon* — viz vysv. k str. 233; *petasus* — širák, nízký klobouk se širokou střešou; *pileus* — plstěná

- kulatá čepice, jakou nosili Římané hlavně na cestách, při slavnostech a do divadla; *Caracalla* — posměšné přízvisko římského císaře Antonia (188—217) za to, že zavedl v Římě dlouhé galské roucho;
- 290: *das kleine Vieh...* — malé zvíře také nesmeká klobouk, když kolem něho běží velké zvíře;
- 291: *spáchají... zločin* — v NL z 15. března 1877, zkonfiskovaných pro úvodník „Vzešlo-li slunce svobody pouze Východu“, byl i Nerudův předcházející fejeton;
- 292: *Gutenberg* — někteří nacionalisté se snažili dokazovat, že vynálezce tisku Jan Gensfleisch G. (1397—1468) je český rodák z Kutné Hory (srov. Lit. I, vysv. k str. 486); *Muzejník* — Časopis Českého muzea, vycházel od r. 1827; *Veleslavín* — viz vysv. k str. 281; *Alois Senefelder* (1771—1834); *Jakub Husník* (1873—1916), pův. malíř, profesor kreslení a těsnopisu; svůj vynález světlotisku prodal mnichovskému fotografovi Josefu Albertovi (1825—1886), který jej zdokonalil a užil v praxi; *albertotypie* — světlotisk;
- 293: *telefon* — srov. str. 243; *první článek Hajnišův...* — s podtitulem „Skizzy z nedaleké budoucnosti od A. L. Hajniše“, vycházející v únoru—dubnu 1878;
- 294: *Münchhausen* — Karl Friedrich Hieronymus von M. (1720—1797), bojoval v l. 1840—41 v ruských službách proti Turecku a proslul fantastickými historkami jako baron Prášil;
- 295: *koňské dostihy* — viz vysv. k str. 21; *pařížská výstava* — viz vysv. k str. 176;
- 297: *kvůli rychlejšímu „pohřbení“ mrtvol* — po těžké porážce Turků u Plevna a Šipky, viz vysv. k str. 253 a 262; *Strousberg co vzácný náš krajan...* — byl majitelem statku Zbiroh; viz též vysv. k str. 149;
- 298: *viadukt* — viz vysv. k str. 21; *nádraží za městským parkem* — viz vysv. k str. 22; *talapoinský* — buddhistický (talapoin — buddhistický poustevník); *u Slovanského vrchu* — dnešní Na Slovanech; *Rovnoprávnost národní... slíbena už v dubnu 1848* — jako požadavek petice odhlasované na veřejné schůzi lidu ve Svatováclavské lázni 11. března 1848 a schválené pak císařem nejprve ústně a později i písemně; *nečeská universita* — k rozdělení university na českou a německou došlo až v r. 1882;
- 299: *Dne 24. svátek... domácích našich pánů* — srov. str. 352; *Fliegende* — Fl. Blätter, mnichovský ilustrovaný humoristický týdeník, zal. 1844;
- 301: *Alfrédu Meißnerovi musí srdce radostí v těle skákat...* — Podle zprávy NL ze 17. dubna „Smíšené komise odvodní“ vyvolala v Kouřimi velké pobouření účast dvou místních mladých žen v odvodní komisi; občanstvo si stěžovalo u zemského velitele a žádalo přísné potrestání členů odvodní komise pro přestupek proti mravopočestnosti. Podobné případy se staly též v jižních Čechách i jinde.

- (*Alfréd Meißner*, 1822—1885, něm. spisovatel žijící v Čechách, zpočátku silně s Čechy sympatizující — srov. jeho báseň „Žižka“, později něm. nacionalista). — *Škodilo Achillovi, že byl mezi ženami?* — podle pověsti byl dán otcem na vychování kentaurovi Cheironovi na Pélion a vyrůstal tam mezi nymfami;
- 302: *Čech... je s ukrutnou obratností redigován* — redaktorem byl Václav Beneš; týká se zprávy „Dámy při odvodu“ z 11. dubna a „Křiklavé bezpráví“ z 12. dubna 1878; *Prager Abendblatt* — viz vysv. k str. 254; *Ť. N.... píše o letošní umělecké výstavě* — ve fejetonu „Ze žofínských salónů“ I, 20. dubna 1878 (viz Umění a hudba, str. 310);
- 306: *kdo je autorem kusu Rozvedené manželství* — podle referátu o původní tříaktové hře, uvedené poprvé v Novém českém divadle 22. května 1878, měl být anonymním autorem velmi známý právník z kruhů vlasteneckých; viz Nerudovu recenzi z 25. května, Div. V; *Quis* — JUDr. Ladislav Q. (1846—1913), spisovatel, bývalý redaktor NL; *Krajník* — JUDr. Miroslav K. (1850—1907), překladatel a horlivý činitel v životě společenském a národním, psal lyrické básně, povídky a dramatické drobotiny a dal podnět ke knižnici Světová poezie; *Štolba* — Josef Š. (1846—1930), prozaik a úspěšný dramatik; *Mokrý* — JUDr. Otokar M. (1854—1899), účastnil se jako básník činně literárního ruchu a vytvořil ve Vodňanech kroužek s Heritesem a Zeyerem; *dr. Dašek* — právní zástupce Skrejšovského, byl též místopředsedou divadelního družstva a prozatímním ředitelem českého divadla; *dr. Mezník* — viz vysv. k str. 91; *dr. Toman* — JUDr. Hugo T. (1838—1898), poslanec na sněmu českém, věnoval se s oblibou studiu českých dějin, zvláště husitství; „*wer niemals einen Rausch gehabt*“ — kdo nikdy neměl opici;
- 307: *Prager Abendblatt* — viz vysv. k str. 254; *z fejetonu Čecha* — míněno „Slovo včas“ od smíchovského katechety Ježka z 22. května 1878; „*důvěrníci českého národa*“ — na společné poradě staročeských sněmovních poslanců zvolen sbor důvěrníků (mj. Brauner, Rieger, Zeithammer);
- 308: *nikam do výstavy* — narážka na každoroční jarní výstavu spolku architektů a inženýrů a současnou výstavu pařížskou;
- 309: *Feistmantl ve své přednášce* — geolog a paleontolog MUDr. Otokar F. (1848—1891), pozdější profesor mineralogie a geologie při české technice, působil od konce roku 1874 až do roku 1883 při ústavě geologie v Kalkutě. Na své pětinedělní dovolené v r. 1877 otevřel na Žofíně 26. května 1. indickou výstavu a přednášel na ní o svých cestách po Východní Indii;
- 310: *čtrnáctiletá neteř* — Vilma Tichá (nar. 1863), viz Dop. I; *Hagedorn* — Friedrich von H. (1708—1754), anakreonský lyrik; *Doch keine sieht den Trauerschleier...* — A přece žádná nehledí na smuteční závoj s větší chutí než jako na nápadníka; takový je světa běh;
- 311: *Náprstkovo průmyslové muzeum* — muzeum v Betlémské ulici, zalo-

- žené Vojtou Náprstkem (1826—1894), význačným mecenášem a činitelem v českém kulturním životě šedesátých až osmdesátých let; předvedením vyspělé techniky mělo působit k povznesení průmyslové výroby; dostavěno bylo až koncem osmdesátých let; *obětovnost naší šlechty* — viz vysv. k str. 8; *Feistmantl* — viz vysv. k str. 309;
- 312: *Holub* — MUDr. Emil H. (1847—1902), cestovatel po Africe; *pařížská výstava* — viz vysv. k str. 176; *nové bankovky* — zákon z 27. června 1878 stanovil, že na příštích deset let bude jediným ústavem vydávajícím bankovky Rakousko-uherská banka, společná pro obě poloviny říše;
- 313: *Dělání dluhů není praníc nerakouského* — viz vysv. k str. 218; *dvanáct politických důvěrníků* — viz vysv. k str. 307; *spolek... pro zřízení Husova pomníku... nebyl schválen* — byl zakázán místodržitelským výnosem z 27. května 1878 jakožto spolek z policejních důvodů nedopustitelný a tudíž státu nebezpečný; *městský park* — viz vysv. k str. 22;
- 314: *Domníval jsem se, že jsou Němci teď velmi šťastným národem...* — Po Hödlově pokusu 11. května 1877 spáchal 2. června t. r. na třídě Pod lipami třicetiletý statkář z Poznaně dr. Karel Edvard Nobiling atentát na císaře Viléma. Těžce zraněný císař svěřil po dobu své nemoci vládu korunnímu princovi, Bismarck přerušil zdravotní dovolenou a účastnil se porad pruského ministerstva. Na jeho pokyn rozpustil korunní princ německý parlament, kde se Bismarckovi nepodařilo prosadit návrhy na potlačení sociální demokracie. — *Duller* — Eduard D. (1809—1853), něm. básník a historik, psal též dramata, novely a písně; *O nimm zur Braut...* — A co nevěstu si vezmi lásku svého národa; jako ranní dárek přinese ti jitro tvého národa; *Booth, jenž střelil po presidentu Lincolnu* — 14. dubna 1865 zavraždil fanatický přívrženec jižních států herec John Wilkie B. presidenta Spojených států Abrahama L. (1809—1865), jehož zásluhou bylo v USA zrušeno otroctví 1. ledna 1863;
- 315: *proti kterým jsme se obraceti museli* — Neruda míní článek „Českým kosmopolitům“ (viz Lit. II, str. 130—134); *ultramontáni* — viz vysv. k str. 196; *vlastenectví zase se domohlo svého práva* — viz vysv. k str. 177; *Fišpanka* — městská věznice na Slovanech;
- 316: *šarpie* — cupanina; *Entreprise de pompes funébres* — pohřební ústav;
- 317: *Etwas über die Mädchen* — něco o dívkách, doslova něco přes dívky; *Přezdívký* — jednoaktová veselohra od něm. dramatika Gustava Mosera (1825—1903), hraná v překladu G. E. poprvé 1. června 1878 v Novém českém divadle;
- 318: „*V době růží.*“ — navazuje na stejnojmenný článek NL z 19. června 1878 o botanické zahradě na Slupi; *Wanderungsskizze* — cestovní črty; *Bohemia... jeť příliš mlada* — vycházela od roku 1827;
- 319: „*von der Socialdemokratie noch nicht beleckt*“ — sociální demokracií dosud nedotčený; *kongres... mlčí* — na popud Bismarcka zahájen

14. června v Berlíně kongres evropských velmocí k řešení východní otázky a revizi svatoštěpánského míru, uzavřeného v únoru t. r. mezi Tureckem a Ruskem; viz dále vysv. k str. 333;
- 320: *je-li těch po německu pro Čechy psaných časopisů... už dost* — po rozchodu s Riegrem a družstvem Politik (viz vysv. k str. 272), začal Skrejšovský vydávat německy psaný politický list *Epoche*, v němž v rozporu se svým dřívějším přesvědčením hájil politiku činného odporu; *Chiomi* — Emílie Ch., primadona londýnské královské opery, hostovala v té době v Praze; *Stuwerův velký ohňostroj* — dlouho ohlašovaný ohňostroj, vypálený 25. června na Štvanici v Tivoli Averino vídeňským pyrotechnikem Stuwerem mladším; *tah loterie ve prospěch Národního divadla* — velká věcná loterie 30. června;
- 321: *Já být Vojtou Náprstkem...* — Na schůzi sboru obecních starších 27. června Vojta N. (viz vysv. k str. 311) prohlásil, že „vlečka je nebezpečnější než koště a módní dáma nebezpečnější než metař, protože metař před sebou kropí“;
- 322: *Politické brožurky tlukou po Praze vpravo vlevo* — k ilustraci poměrů kolem rozchodu Skrejšovského s družstvem Politiky (srov. vysv. k str. 272) vyšla 15. června česky i německy psaná brožurka Skrejšovského „Skrejšovský a družstvo Politiky“, 28. června vyšly jako odpověď současně brožurka vyšehradského kanovníka a předsedy Svatováclavské záložny Mikuláše Karlacha (1831—1911) „Spor v staročeském táboru. Dr. Karlach a Skrejšovský“ a brožura družstva Politiky „Das Consortium der Politik und Skrejšovský“; *Karlíček bum* — viz vysv. k str. 128; *Ecksteinovy drobné humoresky* — viz vysv. k str. 59; *Reineke Fuchs* — Goethovo zpracování dolnoněmecké zvířecí báje o lstivém lišákovi z r. 1794;
- 323: *slavnost národní loterie* — viz vysv. k str. 228; *Matice lidu* — knihnice a spolek pro vydávání laciných a hodnotných českých knih, zal. r. 1867 Ed. Grégrem; *agitační spolky* — viz vysv. k str. 7; *Dnešní Čech zas vyzývá katechety...* — týká se kritiky Bérangerových Písní, vyšlých v překladu Miroslava Krajníka v Poezii světové (knihnice básnických překladů, vycházející za redakce Jana Nerudy a Ferdinanda Schulze v l. 1871—1885), z 28. června 1878; *politika činnosti, po které nyní zem i nebe u nás žízní* — srov. vysv. k str. 320; *ein teilnahmsloses Pferderennen* — mrtvé koňské dostihy;
- 324: *Bohemie* — viz vysv. k str. 174; *redukce gáží* — viz vysv. k str. 219;
- 325: *slavnost v Dolinkách* — Hálkova slavnost v Dolínku 29. června s odhalením desky na rodném Hálkově domě; *dr. Š.* — patrně roudnický advokát dr. Vilém Švela; *Hlahol* — první mužský zpěvácký spolek, zal. 1861; pomáhal k rozkvětu domácího hudebního umění; *David... milosrdenství Mifiboxethovi* — daroval mu pole krále Saula; *Evilmorodach... judskému králi Joachimovi* — propustil jej ze zajetí; *Tam sedlák oral...* — citováno podle zprávy z venkova 3. srpna 1878;

- 326: *Plevno* — viz vysv. k str. 253; *Baumbach* — Rudolf B. (1840 až 1905), něm. básník, napodobitel lidové poezie; *blížící se „doba zázraků“* — po dohodě na poli divadelním se připravovala i dohoda politická; staročeši již naznačovali, že v případě potřeby jsou ochotni změnit způsob politické taktiky (Politik 6. července 1878);
- 327: *otázka náboženská, národní, společenská* — viz str. 319; *jedenáctipunktové vypsání stozlatové ceny* — Ferdinand Pravoslav N. (1824 až 1887), bratr Vojty N. (viz vysv. k str. 311), příznivec dramatického umění, založil r. 1857 cenu za nejlepší původní dramata z dějin slovanských; *dle vleček u ženských šatů* — viz vysv. k str. 321; po slyšení zdravotního odboru se městská rada pražská na schůzi 5. července usnesla požádat ve veřejném provolání pražské ženy, aby na ulicích a v městských sadech nespouštěly vlečky a nevířily tak prach; *dámy brojí proti kouření* — ve veřejné hovorně NL z 9. července otištěn otevřený list Vojtovi Náprstkovi, v němž pisatelka Božena Kalinová uznává jeho důvody proti vlečkám a vyzývá ho, aby vystoupil také proti kouření tabáku; *nový městský park* — viz vysv. k str. 22;
- 328: *Kopecký* — Matěj K. (1762—1846), patriarcha českých loutkářů a spisovatel loutkových her;
- 329: *pařížská výstava* — viz vysv. k str. 176; *na světové výstavě vídeňské* — v r. 1873; srov. Stud. II; *Tagesbote* — viz vysv. k str. 175; *galerie hlaviček v letošních Humórech* — portréty známých osobností (srov. Podobizny I—IV); *velkolepý pohřeb Čermákův* — Umělecká beseda se rozhodla oslavit důstojným pohřebním průvodem památku Jaroslava Čermáka (viz vysv. k str. 218), který zemřel v Paříži a jehož ostatky měly být podle jeho přání převezeny do Prahy, a vydala výzvu ke všem vlasteneckým spolkům, aby se ho v plném počtu zúčastnily. Mezi jinými vybízel své členy k hromadné účasti i Spolek sklepníků a markérů (číšníků). Na ironické poznámky Tagesbote aus Böhmen (viz vysv. k str. 175) reagovalo české číšnictvo zaslánem v NL 26. července;
- 330: *Kaulbach* — Wilhelm von K. (1805—1879), historický malíř; *bojující bratry Jihoslovany* — viz vysv. k str. 43 a 87; *Pio Nono* — viz vysv. k str. 164;
- 331: *hrabě Andrassy na knížete* — Julius A. (1823—1890), maď. politik, iniciátor vyrovnání mezi Maďarskem a Rakouskem r. 1867, předseda maď. ministerstva a rakousko-uherský ministr zahraničí; maďarskou politiku dirigoval tak, aby ve všem vyhovovala intencím Bismarckovým. Za balkánských válek oficiálně neodporoval osvobozovacím snahám Slovanů, ale ve skutečnosti sympatizoval s Tureckem. Otevřeně vystoupil proti Rusku a Slovanům vůbec po uzavření míru svatoštěpánského, který znamenal značné oslabení tureckých pozic na Balkáně ve prospěch carského Ruska. Spolu s Anglií žádal

- svolání evropské konference na úpravu balkánských poměrů. Jmenování knížetem mělo být odměnou za jeho jednání na kongresu; viz dále vysv. k str. 333; *Edvard Hervé* (1835—1899), franc. publicista; *Pomník Žižkův v Táboře* — viz vysv. k str. 213; *letní divadlo české* — *Nové divadlo*, viz vysv. k str. 97; *Dii omen!* — (... vertant!) Bozi nechť odvrátí zlé znamení;
- 332: *To mi nikdo nevymluví...* — V r. 1878 se vrátil ze svých cest po Americe malíř Bedřich Kroupa (1840—1912), který tam začínal v r. 1870 jako ilustrátor dvou kanadských časopisů a později se seznámil blízce s životem Indiánů. Na požádání Umělecké besedy přednášel v Měšťanské besedě 15. a 17. července o Kanadě a Kalifornii. Na přednášky přišlo jen asi padesát osob;
- 333: *57 článků berlínského kongresu* — výsledkem porad evropských mocností od 13. června do 13. července 1878 k vyřešení východní otázky a mezinárodních vztahů po válce rusko-turecké byla berlínská smlouva z 13. července 1878, jež se stala základem pro uspořádání poměrů na Balkáně. Diplomatickým tlakem Anglie, reprezentované hlavně tehdejším předsedou vlády Benjaminem Disraelim, hrabětem z Beaconsfieldu (1804—1881), mluvčím angl. imperialismu, Německa a Rakouska byla pozice Ruska na Balkáně citelně oslabena. Rakousko dostalo mandát k obsazení Bosny a Hercegoviny, čímž mělo být zamezeno pronikání ruského vlivu na Balkán a zabezpečeny pozice německého imperialismu (viz dále str. 338); *Burke* — viz vysv. k str. 74; *Gambetta Léon* (1838—1882), přední franc. buržoazně republikánský politik, protivník Napoleona III. a protiklerikál; *gojim* — cizinec, jinověrec; *Královna anglická jmenována „císařovnou indickou“* — královna Viktorie (vládla v l. 1837—1901); po potlačení velkého povstání ve Východní Indii r. 1857 se Indie stala podřízenou přímo koruně a r. 1877 povýšena na císařství; *znamenity Josef Dejl...* — podle NL z 19. července 1878;
- 334: *Czechisch wird nicht angenommen* — česky psané se nepřijímá; *Pětikostelní plácek na Malé Straně* — místo české sněmovny; *kam nechodí ani tolik zástupců* — viz vysv. k str. 7; *národ holubičí* — narážka na Herdrův výrok, že Slované jsou národ holubičí, a proto mají velkou budoucnost; *dřímající Rokycany* — městské zastupitelstvo rokycanské zamýšlelo zrušit jako nevýnosné české reálné gymnasium a nahradit je německou průmyslovou školou; *udavač Piloty* — něm. historický malíř Karl Ferdinand von P. (1826—1886) udal svého přítele dr. Trettenbachra pro schvalování atentátu na císaře;
- 336: *známé tři dámy z Kouzelné flétny* — dámy z družiny Královny noci, vysvobozující prince Tamina, pronásledovaného ohromným hadem, ve chvíli, kdy již omdlévá; *svět se tolik s Cyprem obírá* — aby si zajistila nadvládu ve Středozezemním moři a současně čelila ruskému vlivu na Balkáně, obsadila Anglie Kypr; *země svatého Barnabáše* — Kypr, kde se B., jeden z údajných sedmdesáti učedníků Kristových,

- narodil a kde také zemřel; *λωρδος* — lórdos, lordi; *Avenir des femmes* — Budoucnost žen;
- 337: *smiřování Čechů s Němci* — v říjnu 1878 došlo v Emmersdorfu k poradám zástupců některých rakouských listů o možné dohodě mezi českou a německou národností. Z české strany byl přítomen Rieger. Porady skončily předčasně a bez výsledku, protože hlavní účastník, vydavatel vídeňské *Neue freie Presse* Etienne, zemřel;
- 338: *Nechci se chlubit...* — Podle berlínské smlouvy připadla Bosna a Hercegovina, jakožto země pro samosprávu dosud „nezralé“, Rakousku až do úplného uspořádání poměrů a Andrássymu byl povolen šedesátimiliónový úvěr na jejich okupaci. Rakousko se mělo dohodnout s Portou o způsobu okupace a správy; ale když se Turecko nechtělo zříci své svrchovanosti, přerušil Andrassy jednání a 27. července podnikl vojenskou výpravu s nedostatečnými silami. Narazil na prudký odpor chorvátského a srbského obyvatelstva, které se nechtělo smířit s okupací. Rakousko zvítězilo až po těžkých bojích a doplatilo tak na okupaci velkými ztrátami na lidských životech a 200 milióny. Podkladem fejetonu jsou novinové zprávy, že hodnostáři v Bosně vstupují do rakouské armády. — *Neue freie Presse* — viz vysv. k str. 188;
- 339: *Heidelberk* — Josef H. (1812—1891), český sochař a řezbář, působil při dvoře Ferdinanda I.; *Mošna* — viz vysv. k str. 104; *Šamberk* — viz vysv. k str. 52; *Koubek* — viz vysv. k str. 166; *Kaška* — viz vysv. k str. 120;
- 340: *Vždyť se... dotýkají... okupační choutky i nás Čechů* — souvisí s úvodníkem NL z 31. července „Politika praporů“, rozhořčeným nad tím, jak německé listy komentují záplavu německých a pruských praporů v Teplicích při návštěvě něm. císaře 29. července; *Ve Vídni si anektovali kůstku...* — při bourání domu na Landstraße byl mezi jinými předměty nalezen medailónek s úlomkem kosti Jana Nepomuckého, jehož pravost potvrzovala připojená listina s podpisem biskupa a arcibiskupskou pečetí; *Rokytanský* — Karel R. (1804—23. 7. 1878), prof. patologické anatomie na vídeňské universitě; viz nekrolog NL z 24. července; jeho mladší syn, basista Hanuš Rokitanski (1835 až 1909), zpěvák vídeňské opery, působil také krátký čas v Praze; *Tagesbote* — viz vysv. k str. 175; *české university... posud není* — viz vysv. k str. 298; *Jakub Malý* — viz vysv. k str. 117;
- 342: *anglický herec Foote* — Samuel F. (1720—1777), psal satirické komedie a obyčejně je hrával sám na svém divadélku v Haymarketu; proslul odvážnými parodiemi známých osobností;
- 343: *Journal amusant* — Zábavný deník, pařížský módní časopis;
- 346: *havelská činže* — viz str. 352;
- 347: „*prohrál slunce před slunce východem*“ — z úvodní části Heinovy básně „Bimini“ (Letzte Gedichte);
- 348: *do některého ze tří rakouských ministerstev* — viz dále vysv. k str. 357;

- Goethe* — Johann Wolfgang G. (1749—1832), byl také členem výmarské vlády a později tajným radou ve státní radě; *Cavour* — Camillo von C. (1810—1861), italský státník, v l. 1852—1861 ministerský předseda Sardinského království, tvůrce sjednocené Itálie z r. 1861; *Kounic* — Václav Antonín K. (1711—1794), ministr zahraničí za Marie Terezie, obratný diplomat; *saská loterie* — v Lipsku se konaly měsíčně tahy královské saské zemské loterie; současně nářka na Friedricha Ferdinanda Beusta (1809—1886), rak. centralistického politika, který pocházel ze Saska a působil zprvu při saském dvoře; *zabranské divadlo* — viz vysv. k str. 97; *Moření vzduchem* — spr. Mořem i vzduchem aneb Cesta za štěstím, velká kouzelná fraška se zpěvy v osmi obrazech, poprvé 1. září 1878 v Novém českém divadle;
- 349: *Āakub Seifert* (1846—1919); *fejeton o zajících* — viz str. 345—346; *Der aller letzte Vergnügungszug...* — nejposlednější z posledních zábavních vlaků této sezóny;
- 350: *in den letzten Zügen* — v posledním tažení; *Francesconi* — viz str. 134; *Babinský* — Václav B. (1796—1879), pověstný lupič a vrah; *František Ondřej Poupě* (1753—1805), zdokonalil vaření piva, první psal o pivovarnictví;
- 351: *Ā. R. Vilímek* — Josef Richard V. (1835—1911), žurnalista, zakladatel a redaktor *Humoristických listů*; podle oznámení v listárně z 5. října 1878, str. 315, měl být vbrzku uveřejněn „úplný... zvláštním humorem a vtipem prosáklý, dobrých 400 významů obsahující *Slovník řeči zlodějské čili Hantýrka*“ na důkaz toho, že čeští redaktoři ve vězení nezháleli;
- 352: *Pod zelenou* — náboženská slavnost v židovských domácnostech; *Hajniš* — František H. (1815—1885), oblíbený humorista obrozenské doby;
- 353: *o čestnou cenu* — viz vysv. k str. 327;
- 354: *Peter Breughel* — buď B. starší (asi 1525/30—1569), nizozemský malíř, nebo jeho syn (1564—1637); *když mlejny hořely* — požár starých mlýnů pražských 9. října 1878 (srov. NL 10. října 1878);
- 355: *1848 shořely také mlýny „staroměstské“* — při bombardování Prahy za svatodušních bouří; *1849 byla válka v Uhrách* — maďarská opozice vedená Kossuthem přešla v říjnu 1848, když Maďaři vyslali vojenskou pomoc vídeňské revoluci, v otevřený revoluční boj, v němž se Rakousku podařilo zvítězit teprve v r. 1849 za pomoci Ruska; *mlýny „na hořeních loďkách“* — u Mánesa, zv. též Šitkovské; *1859 byla válka v Itálii...* — válka Sardinského království s Rakouskem; *mlýny „na dolních loďkách“* — pod Vyšehradem, patřily klášteru kartouzskému; *1866 byla válka s Pruskem* — viz vysv. k str. 216; *vesměš války, v nichž Rakousko bylo poraženo; S kým bude válka napřesrok?* — nářka na napjatou situaci mezi Ruskem a Anglií;

- 356: *generál Ignatěv* — Nikolaj Pavlovič I. (1832—1908), ruský státník a generál, působící jako velvyslanec v Cařihradě, iniciátor jednání o tzv. mír svatoštěpánský; pro své rozhodné vystupování ve prospěch slovanských národností byl považován za nebezpečného zástupce „bojujícího panslavismu“;
- 357: *ministerstvo Auerspergovo prý nás opouští* — Stále se zhoršující hospodářská situace Rakouska, jehož státní dluh neúměrně vzrůstal, vyvolávala rozklad v liberální straně, čehož využili Maďaři k druhému vyrovnání. Auersperg, jemuž se tyto neúspěchy kladly za vinu a ježž všichni dřívější stoupenci opouštěli, požádal císaře počátkem roku 1878 o propuštění. Musel však po odchodu Lasserově ještě navíc přijmout dočasně ministerstvo vnitra. Okupace Bosny a Hercegoviny, proti níž tvrdošijně vystupoval Herbst, poukazuje na finanční ztráty s ní souvisící a obávaje se, že připojením nových zemí na Balkáně se oslabí početní síla Němců v Rakousku, ztížila jeho situaci natolik, že 6. října obnovil svou žádost. Byla přijata s tím, že A. musí setrvat v úřadě až do sestavení nového kabinetu, kterým byl v únoru 1879 — po krátkém údobí Stremayrově (viz vysv. k str. 42) — pověřen Taaffe;
- 358: *Herbst* — Eduard H. (1820—1892), rak. německý liberál, jeden z největších odpůrců vyrovnání s Čechy; od sedmdesátých let se věnoval zcela činnosti parlamentární a byl tu nebezpečným odpůrcem a vůdcem opozice vůči vlastní straně; *Schmerling* — Anton von Sch. (1805—1893), od r. 1867 doživotní člen panské sněmovny, horlivý stoupenec centralizace a tvůrce únorové ústavy; *De Pretis* — Sisinio D. Cagnodo (1818—1890), tehdejší rak. ministr financí; *Lukrecius* — Titus L. Carus (asi 96—55 před n. l.), římský básník a filosof; *o letošních kalendářích našich* — viz str. 350;
- 359: *Karel Čech* (1844—1913); *Teréza Boschetti* (1845—1919), operní koloraturní zpěvačka, působila na různých evropských scénách, v l. 1874—1881 na českém divadle, pak trvale ve Vídni; za svého pražského působení se velmi sblížila s českým prostředím; *Josef Křtín* — viz vysv. k str. 136; *Adolf Krössing* (1848—1933), český operní pěvec, buffo tenor; *Ferdinand Šamberk* — viz vysv. k str. 52;
- 360: „*hantýrka*“ *slavné spravedlnosti* — viz vysv. k str. 351;
- 361: *i v nejchudší společnosti cítíš...* — z Mefistofelova výstupu v I. díle, scéna Studovna;
- 362: *o těch 8000 centech stříbra...* — narážka na státní dluh Rakouska; *o Bosně, o Turcích* — viz vysv. k str. 338;
- 363: *Jsem... upřímným obdivovatelem neomylnosti papežovy* — viz vysv. k str. 164; *vysvěcení smíchovského mostu* — konalo se 1. prosince 1878;
- 364: *Leopold Brosch včera chycen* — utratil po nočních lokálech téměř celých 37 tisíc, které měl od nájemce potravní daně Picka odnést

- do obecní pokladny na Staroměstskou radnici, a když viděl, že je pozdě na útěk a na jeho dopadení vypsána odměna 500 zlatých, šel ke svému příteli, aby jej odvedl na policii a získal tak slibovanou odměnu; *příroda... zporážela... telegrafické tyče* — po velké vichřici bylo na několik dní přerušeno telegrafní spojení s Vídní;
- 365: *Lasker v parlamentu* — Eduard L. (1829—1884), něm. židovský politik a vůdce národně liberální strany v něm. říšském sněmě, rozhodný odpůrce kancléře Bismarcka, břitký, bezohledný řečník; *požár staroměstských mlýnů* — viz vysv. k str. 354; *požár Lannovy pily* — a parketárny na Františku, největšího závodu toho druhu v Čechách, 4. listopadu ráno; trval celý den a ohrozil celou čtvrt; viz Div. IV, str. 120—123, 124;
- 366: *Karel V.* (1337—1380), zv. Moudrý, franc. král od r. 1364, vedl vítěznou válku s Anglií a znovu dobyl téměř celé Francie; *Gambrin* — bavorský král, první začal vařit pivo;
- 367: *Calderónův Don Gutierre...* — dramatická báseň ve čtyřech jednáních, uvedená poprvé v překladu J. J. Stankovského 3. března 1870; viz Div. IV, str. 120—123, 124;
- 369: *mladoboleslavský hostinský od Věnce* — vystavil korunnímu princovi a jeho družině za dvoudenní pobyt účet na 2600 zl; princ jej pak odevzdal při odjezdu boleslavskému starostovi Mattušovi jako „drahou upomínku na pobyt v Mladé Boleslavi“; *Sehen Sie...* — Podívejte se, to je z toho, že se nyní všude zavádí podvojný účetnictví;
- 370: *učení zoolog Brehm zavítal do Prahy* — Alfred B. (1829—1884);
- 371: *kdy v českém národě ještě nadávky... květy* — viz vysv. k str. 7; *vídeňský Figaro* — humoristický týdeník;
- 372: *o svých vojácích v Bosně* — viz vysv. k str. 338; *pražské sbory měšťanské* — viz vysv. k str. 218; *při svěcení mostu* — viz vysv. k str. 363;
- 373: *Laß Neider neiden...* — Nech závistníka závidět, nenávistníka nenávidět, jen když můžeme dostat dobré smetanové elbinské sýry a čerstvé litavské máslo;
- 374: *Ovocná ulice* — viz vysv. k str. 179;
- 376: *Fritz Reuter* (1810—1874), přední humoristický prozaik 19. stol.; jeho nejvýznamnějším dílem je román *Ut mine Stromtid* z r. 1864; *Dieser Christus ist doch gewesen...* — Tenhle Kristus byl přece velký muž! Co všechno neudělal pro obchod o vánocích!;
- 378: *do svého „menšího“ slovníku náučného* — do Vlasteneckého slovníku historického, vyd. r. 1876; viz též vysv. k str. 117;
- 379: *„klub svobodomyslných“ nedá... obecním starším pražským... pokoje* — Před nastávajícími volbami do zastupitelstva pražského svolal klub národní strany svobodomyslné do Umělecké besedy schůzi na 10. prosince 1878. V úvodní řeči místopředseda klubu Julius Grégr podrobil ostré kritice dosavadní správu a zvláště odsoudil náměstka primátora Zeithammra, že kolem sebe shromáždil celou kliku, jejíž pomocí se stal absolutním vládcem na radnici. Důrazně protestoval proti Riegrově výroku „radnici musíme nechat

Zeithammrovi“ a jmenovitě vypočítával, jaké škody plynuly národu a obci za jeho působení. Vytýkal, že neučiněno nic pro zlepšení zdravotních poměrů, poukazoval na spekulace s pozemky městského parku, na protekcionářství, nezájem o chudinu a škody způsobené tím, že chudý lid musí posílat děti do škol německých, protože městská rada zamítla žádost za zrušení školného;

380: *Minule jsem totiž... slíbil* — viz str. 377;

382: *Wallischbirken* — Vlachovo Březí, kde byl správcem Nerudův příbuzný Alois Tichý; viz Dop. I; *Vojta Náprstek svou řečí... o starých mládencích* — když o výroční schůzi se zasazoval o to, aby dívčím ústavům byla zvýšena dotace, nepoměrně nižší než dotace na ústavy chlapecké;

383: *Tagesbote* — viz vysv. k str. 175.